

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА

РОБОТА

11.05 - КМР. 1757 "С" 2021.10.18. 015. ПЗ

ЧЕРВІНСЬКОЇ АННИ МАРІЇ

РУСЛАНІВНИ

2022 р.

НУБІП України

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

УДК 657.44:336.226.11

ПОГОДЖЕНО ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
кан економічного факультету ач кафедри обліку та оподаткування

_____ Діброва А.Д.
(підпис)

_____ Гуца аленко Л.В.

2022р 2022р
МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему
"Облік та внутрішній контроль доходів основної діяльності суб'єкта господарювання"

Спеціальність 071 – "Облік і оподаткування"

Освітня програма Облік і аудит

Орієнтація освітньої програми освітньо- професійна

Гарант освітньої програми

д.е.н., професор

(науковий ступінь та вчене звання)

_____ Калюга Є.В.

(ПІБ)

Керівник кваліфікаційної
магістерської роботи

к.е.н., професор

(науковий ступінь та вчене звання)

_____ Калюга Є.В.

(ПІБ)

Виконала

_____ Червінська А.-М.Р

(ПІБ студента)

_____ (підпис)
Київ – 2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри обліку та оподаткування

д.е.н., проф. Гуцаленко Л.В.

" ___ " _____ 2021р.

ЗАВДАННЯ

до виконання магістерської кваліфікаційної роботи студенту (-ці)

Червінській Ані-Марії Русланівні

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Спеціальність 071 – "Облік і оподаткування"

Освітня програма Облік і аудит

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Тема магістерської роботи: «Облік та внутрішній контроль доходів основної діяльності суб'єкта господарювання»

Затверджена наказом ректора НУБіП України від "18" жовтня 2021 р. №1757 «С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру 2022.11.11

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: звітність сільськогосподарських підприємств

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи:

Перелік питань, що підлягають дослідженню.

1. Теоретичні аспекти обліку і внутрішнього контролю доходів підприємства
2. Організація та методика обліку доходів основної діяльності суб'єкта господарювання
3. Внутрішній контроль доходів суб'єкта господарювання

Перелік графічного матеріалу: Таблиця 1.1. Визначення поняття доходу; Таблиця 1.2. Макроекономічні показники України; Таблиця 1.3. Поняття доходу для бухгалтерського обліку; Таблиця 1.4. Поняття доходу для управлінського обліку ПрАТ «Барва»; Таблиця 1.5 Методика аналізу ділової активності; Таблиця 1.6 Аналіз ефективності операційної діяльності ПрАТ «Барва»; Таблиця 2.1 Аналіз доходів і витрат ПАТ «Барва»; Таблиця 2.2 Характеристика рахунків з обліку доходів від операційної діяльності ПрАТ «Барва»; Таблиця 2.3 Бухгалтерські проводки обліку доходів від реалізації продукції; Таблиця 2.4 Бухгалтерські проведення з обліку доходів від операційної діяльності

та інших операційних доходів ПрАТ «Барва»; Таблиця 2.5 Графік надходження до бухгалтерії первинних документів з обліку доходів від реалізації продукції; Таблиця 2.6 Статі доходів від операційної діяльності Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) ПрАТ «Барва»; Таблиця 2.7 Основні відмінності відображення інформації про фінансові результати та доходи за національними та міжнародними стандартами; Таблиця 3.1 Динаміка та структура доходів ПрАТ «Барва» за 2019-2020 роки; Таблиця 3.2. Рентабельність доходу, %; Таблиця 3.2 Динаміка показників ліквідності та платоспроможності ПрАТ «Барва» за 2019-2020 роки; Рис. 1.1. Класифікація результатів фінансової діяльності; Рис. 1.2. Частка хімічної промисловості у ВВП України, %; Рис. 1.3. Частка хімічної промисловості у переробній промисловості, %; Рис. 1.4. Міжгалузеве споживання вітчизняної хімічної продукції в 2021 році; Рис. 1.5. Схема проводок на визначення фінансових результатів ПрАТ «Барва»; Рис. 1.6. Загальні умови визнання доходів і витрат; Рисунок 1.7. Динаміка доходів ПрАТ Барва; Рис. 1.8. Оцінка доходів; Рис.2.1. Організація синтетичного обліку доходів ПрАТ «Барва»; Рис.2.2. Загальна схема організації бухгалтерського обліку інших операційних доходів; Рис. 2.3. Загальна схема організації бухгалтерського обліку доходів від участі в капіталі; Рис. 2.4. Організація синтетичного обліку доходів від участі в капіталі; Рис. 2.5. Організація бухгалтерського обліку інших фінансових доходів; Рис. 2.6. Організація синтетичного обліку інших фінансових доходів; Рис. 2.7. Загальна схема організації бухгалтерського обліку інших доходів ПрАТ «Барва»; Рис. 2.8. Організація синтетичного обліку доходів, що виникають в ході інвестиційної діяльності.

Дата видачі завдання "___" жовтня 2021 р.

Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи

Калюга С.В.

Завдання прийняла до виконання _____

Червінська А.-М.Р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП ЗМІСТ України

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Економічна сутність доходів і витрат діяльності суб'єкта господарювання та порядок їх формування.....	6
1.2. Оцінка стану та шляхи управління доходами основної діяльності.....	18
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ДОХОДІВ ОСНОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	23
2.1. Організаційно-економічна характеристика суб'єкта господарювання.....	23
2.2. Облік формування доходів суб'єкта господарювання видів діяльності від:.....	25
2.2.1 операційної;.....	25
2.2.2 інвестиційної;.....	33
2.2.3 фінансової.....	35
2.3. Відображення доходів від основної діяльності в облікових регістрах та формах звітності.....	38
2.4. Особливості відображення доходів від основної діяльності в міжнародній практиці.....	49
2.5. Шляхи удосконалення обліку доходів суб'єкта господарювання.....	51
Висновки до розділу 2.....	53
РОЗДІЛ 3. ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ДОХОДІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	54
3.1. Методичні прийоми аналізу та внутрішнього контролю доходів ..	54
3.2. Аналіз джерел формування та використання доходів підприємства.....	59
3.3. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства.....	61
3.4. Узагальнення матеріалів аналізу й внутрішнього контролю для прийняття управлінських рішень з поліпшення формування та використання доходів підприємства.....	65
Висновки до розділу 3.....	73
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
ДОДАТКИ	

ПІВНІЧНО-СХІДНА УКРАЇНА

ВСТУП

Актуальність теми. Діяльність підприємств будь-якої галузі спрямована на отримання прибутку і забезпечення власних потреб. Для цього підприємство має проводити цілеспрямовану роботу щодо отримання доходів та оптимізації витрат, щоб максимізувати прибутковість господарської діяльності. Оскільки витрати виробництва часто є фіксованими і залежать від вартості сировини, електроенергії, заробітної плати робітників та ряду інших чинників, то зменшити їх є досить проблематично, тому ряд підприємств концентруються на пошуку напрямків збільшення доходів від основної діяльності та інших господарських операцій. При цьому є важливим питання обліку доходів згідно чинного законодавства, сплата всіх податків та зборів, а також контроль за фінансово-економічними показниками і прогнозування доходів майбутніх періодів.

Виходячи з цього, можемо стверджувати, що облік доходів є важливою часткою процесу управління прибутковістю підприємства, тому дослідження основних засад бухгалтерського обліку та шляхів вдосконалення управління доходами є актуальною проблемою і потребує детального розгляду в умовах роботи діючого підприємства.

Питання обліку та аналізу доходів як елемента фінансових результатів досліджували такі науковці, як А. Шеремет, Р. Сайфулін, Є. Негашев [41]. Автори вказують, що фінансові результати підприємства є балансовим прибутком (збитком) звітного періоду, яка представлена алгебраїчною сумою результату від реалізації продукції, результату від фінансової діяльності, сальдо доходів та витрат від інших позареалізаційних операцій. Тракткування сутності поняття фінансових результатів та визначення цього феномену як економічного результату діяльності, вираженого у вигляді різниці між доходами і витратами підприємства також подано в дослідженнях Ф. Бутиця [25], Л. Худолія [39], Н. Ткаченко [38] тощо. Проте питання обліку доходів є різноплановим, і на кожному підприємстві має свої особливості, тому вважаємо за потрібне дослідити дане питання на прикладі діючого підприємства, щоб сформулювати уявлення про проблематику та виробити шляхи вдосконалення обліку та управління доходами на підприємствах України в сучасних умовах.

Мета і завдання дослідження. Мета дипломної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та узагальненні інформації про доходи підприємства, визначені з метою обліку та оподаткування, а також удосконаленні процесів управління доходами на діючому підприємстві.

Для досягнення цієї мети було поставлено такі завдання:

- розглянути економічну сутність доходів і витрат діяльності суб'єкта господарювання та порядок їх формування;
- визначити методики оцінки стану та шляхи управління доходами основної діяльності;
- надати організаційно-економічну характеристику суб'єкта господарювання ПрАТ «Барва»;
- оглянути систему обліку формування доходів суб'єкта господарювання від різних видів діяльності;
- проаналізувати відображення доходів від основної діяльності в облікових регістрах та формах звітності;
- дослідити особливості відображення доходів від основної діяльності в міжнародній практиці;
- визначити шляхи удосконалення обліку доходів суб'єкта господарювання;
- визначити методичні прийоми аналізу та внутрішнього контролю доходів;
- провести аналіз джерел формування та використання доходів підприємства;
- здійснити аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства;
- узагальнити матеріали аналізу й внутрішнього контролю для прийняття управлінських рішень з поліпшення формування та використання доходів підприємства.

Об'єкт дослідження – процес обліку та управління доходами підприємства з метою покращення його фінансово-економічного стану.

Предметом дослідження є облік, аналіз та управління доходами підприємницької діяльності.

Методи дослідження. Дослідження ґрунтується на застосуванні діалектичного методу пізнання економічних процесів та їх елементів. Серед конкретних методів,

використаних в дослідженні, є насамперед порівняльний та структурно-функціональний підходи до характеристики складного процесу формування підсистеми бухгалтерського та податкового обліку.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові розробки, публікації вітчизняних учених, офіційні матеріали, нормативно-правові акти, якими регулюються процеси бухгалтерського обліку та звітності суб'єктів підприємницької діяльності.

Також широко використані наукові розробки з загальної теорії управління, бухгалтерського обліку, фінансів, моделювання складних систем, автоматизованих систем управління, інформаційної аналітики, теорії прийняття рішень, менеджменту тощо.

Структура роботи складається зі вступу, трьох основних розділів з підрозділами, висновків, переліку використаних джерел та додатків.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність доходів і витрат діяльності суб'єкта господарювання та порядок їх формування

Для визначення сутності доходів та витрат потрібно спочатку визначитись з поняттям фінансових результатів діяльності, на які безпосередньо впливає співвідношення цих категорій. Діяльність підприємств в основному спрямована на забезпечення отримання максимального прибутку та його оптимальне використання і розподіл, а у разі виникнення збитків – на встановлення причин їх виникнення та джерел покриття.

Виходячи з огляду економічної літератури можна подати таку класифікацію фінансових результатів підприємницької діяльності (рис. 1.1)

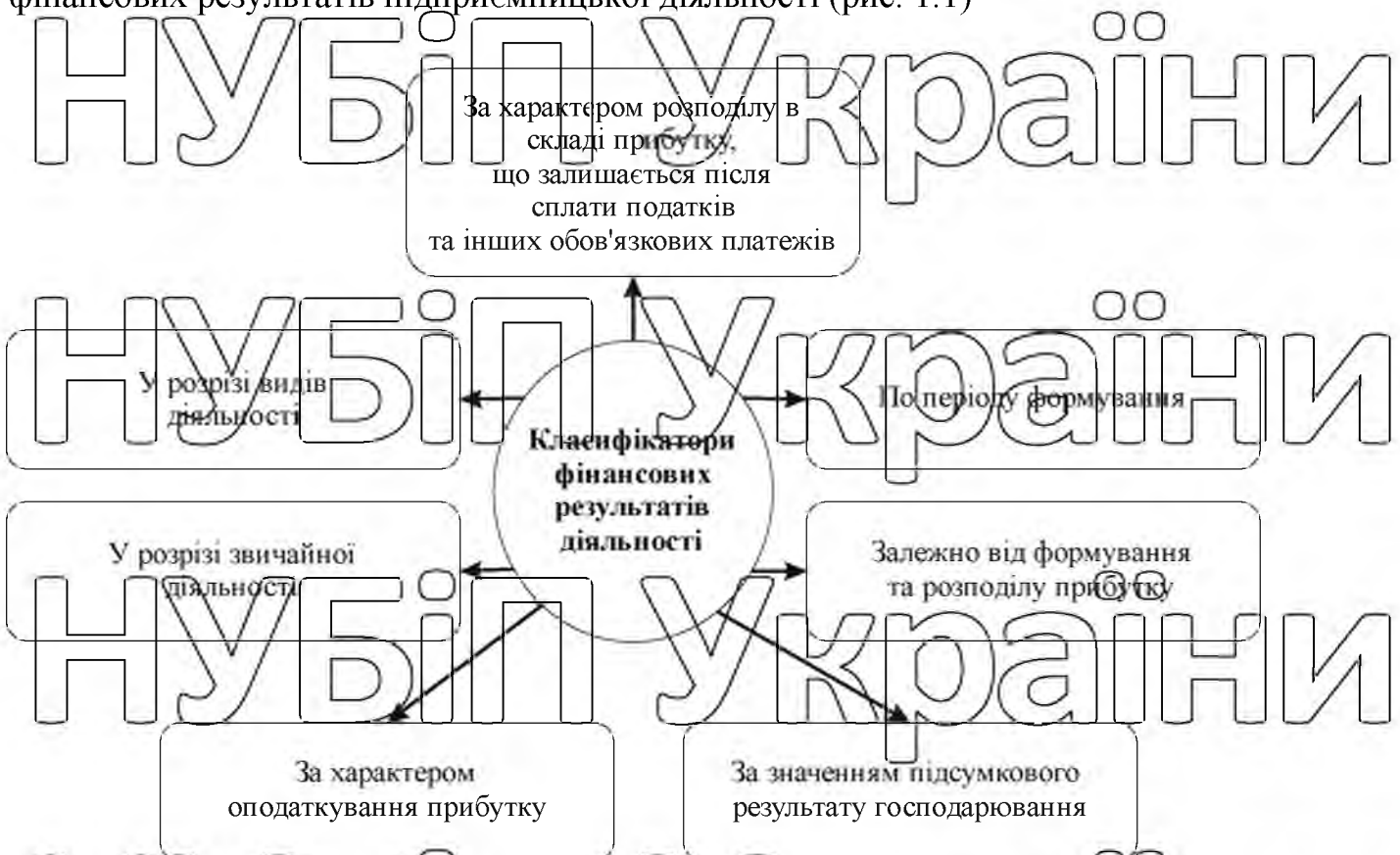

Рис. 1.1. Класифікація результатів фінансової діяльності [31]

Розглянемо детальніше фінансові результати та їх класифікацію.

1. За значенням підсумкового результату господарювання розрізняють:

- позитивний фінансовий результат - прибуток;
- негативний фінансовий результат - збиток.

2. У розрізі видів діяльності виділяють:

- фінансовий результат від звичайної діяльності (операційної, не операційної);
- фінансовий результат від надзвичайних подій

3. У розрізі звичайної діяльності виділяють:

- фінансовий результат від операційної діяльності;
- фінансовий результат від не операційної діяльності

4. Залежно від формування та розподілу розрізняють декілька видів прибутку:

- валовий;
- від операційної діяльності;
- від звичайної діяльності до оподаткування;
- від звичайної діяльності після оподаткування;
- чистий.

5. За характером оподаткування прибутку виділяють:

- оподатковану частину;
- не оподатковану частину.

6. По періоду формування виділяють:

- прибуток попереднього періоду (тобто періоду, що передує звітному);
- прибуток звітного періоду.

7. За характером розподілу в складі прибутку, що залишається після сплати податків та інших обов'язкових платежів (чистого прибутку), виділяють:

- частину, що капіталізується;
- частину, що споживається.

Прибуток формується поступово протягом фінансово-господарського року. Отже, доходи та витрати є основними чинниками, які формують прибуток підприємства.

Бухгалтерський підхід до поняття «дохід підприємства» переважно базується на терміні «економічна вигода». Такий зміст цієї категорії визначено в Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 18 «Дохід» [18]: «Дохід – це валове надходження економічних вигод протягом певного періоду, що виникає в ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників власного капіталу» [18]. Аналогічне поняття в Національному стандарті бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» інтерпретується наступним чином: «Доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді надходжень активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання власного капіталу за рахунок внесків учасників (власників) за звітний період» [7]. Проте визначення доходу в національному стандарті бухгалтерського обліку як збільшення економічних вигод у формі «збільшення активів або зменшення зобов'язань» науковці критикують як не зовсім коректне, оскільки не кожне збільшення активів і зменшення пасивів характеризує момент отримання доходу в бухгалтерському розумінні. Отримання доходу підтверджується оплатою рахунку, виставленого підприємством покупцеві його продукції (товарів, робіт, послуг). Що стосується зобов'язань компанії, то при їх прямій оплаті збільшення капіталу фактично не відбувається. До збільшення капіталу призводить не погашення зобов'язань, а відмова кредитора від прав, тобто при безоплатному отриманні майна підприємством [32].

На відміну від широкого трактування поняття «дохід підприємства» як за економічним, так і за бухгалтерським підходом, вузьке трактування цього поняття суттєво обмежує його зміст за кількісними параметрами. Економісти, що притримуються цього підходу зводять поняття «дохід підприємства» лише до тієї частини валової виручки і результатів позареалізаційних операцій, що включає лише витрати на оплату праці та прибуток. Ряд науковців стверджує, що дохід в економічному розумінні – це завжди різниця між вартістю випуску продукції і витратами виробництва.

Проте існують різні види доходу, такі як валовий дохід, дохід від операційної фінансової, інвестиційної діяльності тощо, і витрати виробництва не включають в себе ряд позавиробничих та адміністративних витрат, які також впливають на розмір доходу у підсумку. До того ж вартість випуску і вартість реалізації продукції також є різними поняттями, які також впливають на сутність і розмір доходу. Більш повним є наступне визначення валового доходу як найбільш загального виду – валовий дохід характеризує кінцевий результат виробничої або комерційної діяльності підприємства і розраховується шляхом виключення з валової виручки та результатів нереалізованої діяльності всіх витрат на виробництво та реалізацію продукції, які включаються до вартості придбання, крім витрат на оплату праці. Отже, дохід – це виручка від реалізації продукції (робіт, послуг) за вирахуванням матеріальних витрат. Він являє собою грошову форму чистої продукції підприємства, тобто включає заробітну плату і прибуток [32].

Проте і це визначення не розкриває всієї сутності доходів та витрат підприємницької діяльності. Тому вважаємо за доцільне розглянути інші визначення сутності доходу для формування власного трактування даного поняття. Розглянемо найбільш розповсюджені визначення даного терміну (Табл. 1.1)

Таблиця 1.1

Визначення поняття доходу	Визначення поняття
Джерело Бугинець Ф.Ф. [24, с. 832]	Як економічна категорія дохід (виручка) є потоком грошових коштів та інших надходжень за певний період, отриманий від продажу продукції, товарів, робіт, послуг
Блонська В.І. [23]	Дохід підприємства – це надходження, одержані в результаті його господарської діяльності за певний період часу у вигляді конкретних економічних вигод, отриманих внаслідок використання у господарському процесі залучених для цього економічних ресурсів в умовах прийняттого рівня підприємницького ризику
Камінська Т.Г. [27]	Доходами організації визнаються збільшення економічних вигод протягом звітного періоду внаслідок надходження активів і / або підвищення їх вартості, і / або зменшення зобов'язань, які призводять до збільшення капіталу організації, за винятком внесків власників

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 "Доход" [8]	Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - загальний дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт або послуг без вирахування наданих знижок, повернення раніше проданих товарів та непрямих податків і зборів (податку на додану вартість, акцизного збору тощо).
--	--

Бойові дії на території України призвели до великих втрат. Рятуючи себе та своїх рідних люди шукають захисту в сусідніх країнах, результатом чого відбулось масове переміщення населення. На сьогодні значна частина інфраструктури внаслідок активних бойових дій є пошкодженою. Останні події неминуче вплинули і на економіку України: реальний ВВП різко скоротився, інфляція ж навпаки - різко зросла, торгівля здебільшого зазнала краху, бюджетний дефіцит зріс, а певні галузі більше не можуть вільно функціонувати.

Зміни в українській економіці характеризують наступні показники: реальний ВВП, індекс споживчих цін (ІСЦ), сальдо поточного рахунку тощо (табл. 1.2).

Таблиця 1.2. Макроекономічні показники України

Показники	Роки		Абсолютна зміна
	2021	2022	
Реальний ВВП, %	3,4	-33,4	-36,8
ІСЦ, %	10,0	31,0	21,0
Базовий ІСЦ, %	7,9	24,5	16,6
Сальдо поточного рахунку, млрд дол	-3,2	6,4	9,6
Міжнародні резерви, млрд дол	30,9	20,8	-10,1

Примітка. Побудовано автором на підставі [46].

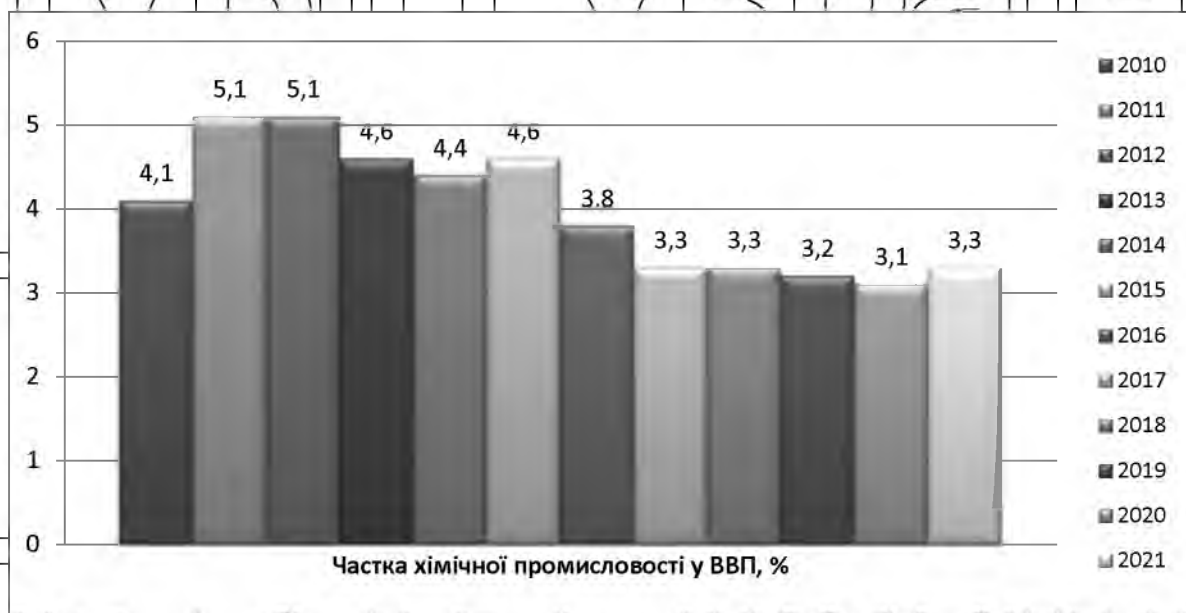
Отже, реальний ВВП впав аж на 36,8 в.п., відбулось зростання інфляції, яка у порівнянні з 2021 роком піднялась на 21 в.п. В результаті ціни зростають, цінність грошей знижується, спостерігається зниження купівельної спроможності населення.

На жаль, війна ще триває, а отже спостерігатимемо втрати економіки і надалі

Досліджуваний суб'єкт господарювання – приватне акціонерне товариство «Завод тонкого органічного синтезу «Барва». Підприємство виробляє хімікати-добавки для гуми та полімерних металів, барвники, побутову хімію.

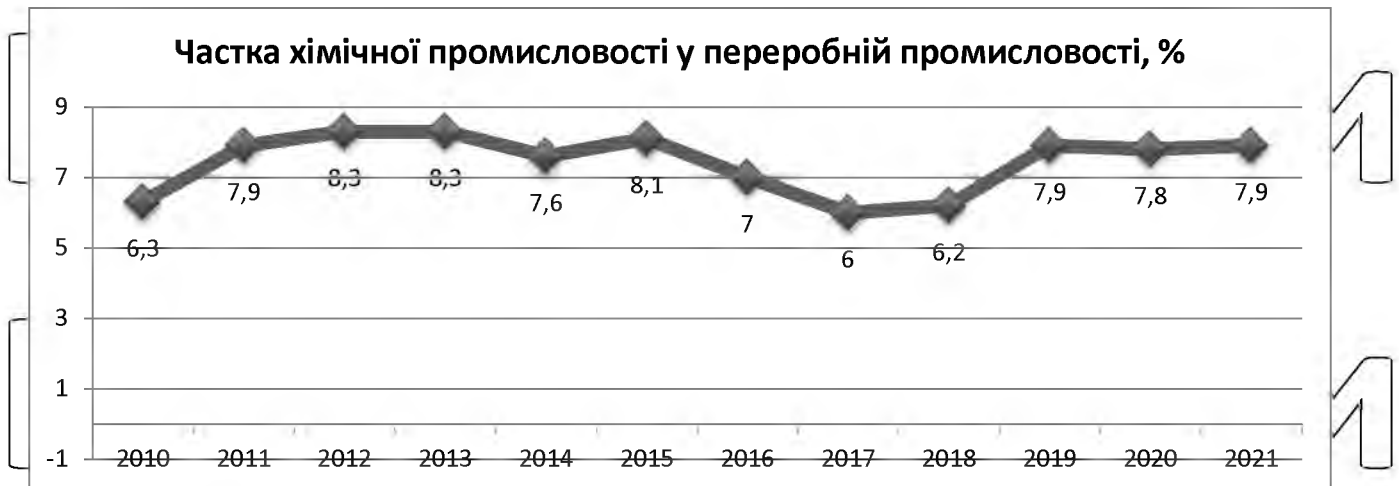
Частка продукції хімічної промисловості у ВВП України підвищилась у 2021 році, за попередніми даними, до 3,3%. (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Частка хімічної промисловості у ВВП України, %

Примітка. Побудовано автором на підставі [43].

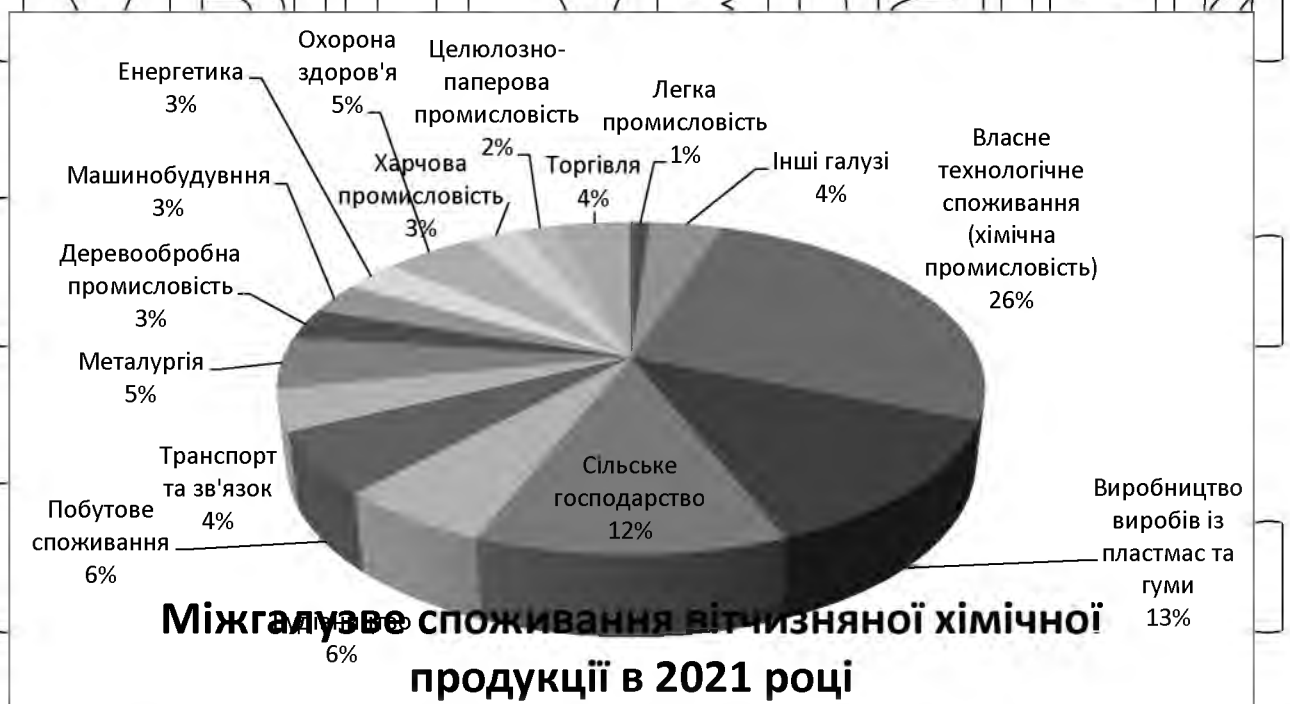
Водночас структура частки хімічної продукції у переробній промисловості становить 7,9%, що свідчить про відносну стабільність позицій галузевого виробництва у промисловій структурі України. (рис.1.3).

Рис. 1.3. Частка хімічної промисловості у переробній промисловості, %

Примітка. Побудовано автором на підставі [43].

Основними сферами споживання хімічної продукції в 2021 році можна назвати наступні: власне технологічне споживання (26%), виробництво пластмасових та гумових виробів (13%), сільське господарство (12%), будівництво (6%), металургія (5%), транспорт та зв'язок (4%), побутове споживання (6%), охорона здоров'я (5%) та ін. (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Міжгалузеве споживання вітчизняної хімічної продукції в 2021 році

Примітка. Побудовано автором на підставі [43].

Класифікація доходів, яка базується на обліковому підході, дозволяє правильно відображати доходи відповідно до вимог бухгалтерського обліку у звітності, а за допомогою керівництва ми маємо можливість систематизувати інформацію для прийняття та реалізації доходів. управлінські рішення. Отже, з цих визначень можна дійти висновку, що в залежності від облікової мети класифікація поняття «дохід» та його складових може бути різною, тому доцільно розглянути, як використовується поняття доходу саме в бухгалтерському обліку ПрАТ «Барва».

Таблиця 1.3.

Поняття доходу для бухгалтерського обліку

Класифікаційна ознака	Види доходу
За видами діяльності	Доходи операційної, фінансової, інвестиційної, надзвичайних подій
За віднесенням до звітних періодів	Доходи минулих періодів, поточні доходи, доходи майбутніх періодів
За напрямками використання активів	Відсотки, дивіденди, роялті
Для оподаткування	Доходи, які враховуються для розрахунку оподаткованого прибутку і такі, які не враховуються

Схему проводок на підставі яких бухгалтер Заводу тонкого органічного синтезу ПрАТ «Барва» відображає в обліку доходи та витрати, та визначає фінансовий результат можна представити приблизно так (рис. 1.5.).

Рис. 1.5. Схema проводок на визначення фінансових результатів ПрАТ «Барва»

Загальні умови визнання доходів та витрат наведено на рисунку 1.6

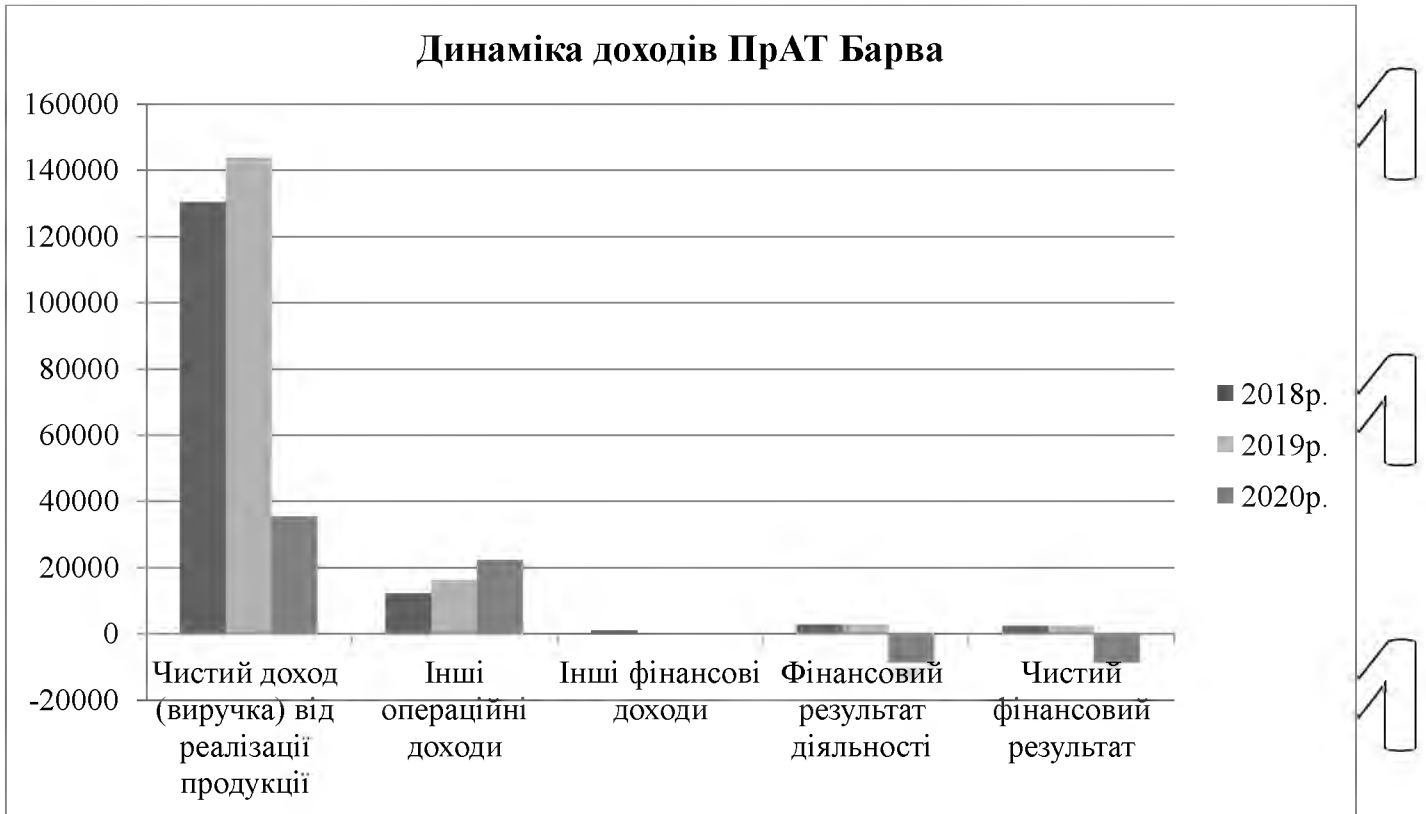

Рис. 1.6. Загальні умови визнання доходів і витрат

Не визнаються доходами такі надходження від інших осіб:

- сума податку на додану вартість, акцизів, інших податків і обов'язкових платежів, що підлягають перерахуванню до бюджету й позабюджетним фондів;
- сума надходжень за договором комісії, агентським та іншим аналогічним договором на користь комітента, принципала тощо;
- сума попередньої оплати продукції (товарів, робіт, послуг);
- сума авансу в рахунок оплати продукції (товарів, робіт, послуг);
- сума завдатку під заставу або в погашення позички, якщо це передбачено відповідним договором;
- надходження, що належать іншим особам;
- надходження від первинного розміщення цінних паперів;
- сума балансової вартості валюти.

Динаміку доходів ІРАТ Барва можна побачити на рисунку 1.7.

Рисунк 1.7. Динаміка доходів ПрАТ Барва

Отже, відповідно до П(С)БО 16 витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань. Таким чином, витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

Витрати повинні визнаватися витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені. У випадку, коли актив може забезпечувати одержання економічних вигод протягом кількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості (наприклад, у вигляді амортизації) між відповідними звітними періодами.

Не визнаються витратами й не включаються до звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід):

- платежі за договорами комісії, агентськими угодами та іншими аналогічними договорами на користь комітента, принципала тощо;
- попередня (авансова) оплата запасів, робіт, послуг;
- погашення одержаних позик;
- інші зменшення активів або збільшення зобов'язань, що не відповідають ознакам, наведеним у п. 6 П(С)БО 16;
- витрати, які відображаються зменшенням власного капіталу відповідно до П(С)БО;
- балансова вартість валюти.

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 до складу витрат відносяться:

- собівартість реалізованих товарів, яка визначається за принципом фактичної історичної собівартості згідно з П(С)БО 9 «Запаси»;
- собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) яка складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат;
- витрати, які пов'язані з операційною діяльністю та не входять до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), вони складаються з адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат;
- фінансові витрати, до яких відносяться витрати на проценти (за користування кредитами отриманими, за облігаціями випущеними, за фінансовою орендою тощо) та інші витрати підприємства, пов'язані із залученням позикового капіталу;
- інших витрат, до складу яких включаються витрати, які виникають під час звичайної діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані безпосередньо з виробництвом та реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг);

- податки на прибуток, які визнаються витратами відповідно до Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 17 "Податок на прибуток";
- надзвичайні витрати включаються до фінансової звітності за вирахуванням суми, на яку зменшується податок на прибуток від діяльності підприємства внаслідок збитків від надзвичайних подій.

Витрати ПрАТ «Барва» відображаються у звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід) (Додаток А.1) за таких умов:

- їх оцінка може бути достовірно визначена;
- під час зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками);
- одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені.

Отже, ми розглянули сутність доходів та витрат та класифікацію доходу для облікових цілей, тому можемо перейти до дослідження управління доходами на підприємствах.

1.2. Оцінка стану та шляхи управління доходами основної діяльності

Оскільки в попередньому розділі ми розглядали дохід переважно з облікової точки зору, зараз вважаємо за доцільне окреслити його класифікаційні ознаки в управлінському аспекті (Табл. 1.4.)

Таблиця 1.4.
Поняття доходу для управлінського обліку ПРАТ «Барва»

Класифікаційна ознака	Види доходу
За можливістю планування	Планові, позапланові
За впливом інфляційних процесів	З високим, середнім та низьким ризиком/знецінення вартості
За можливістю передбачення	Звичайні, надзвичайні
За впливом управлінських рішень	Релевантні, нерелевантні
За можливістю вибору	Альтернативні, імперативні
За ступенем регулювання	Контрольовані, неконтрольовані
За ступенем ризику отримання	Із суттєвим ризиком, з низьким ризиком
За центрами відповідальності	За центрами прибутку, за центрами доходу

Отже, для управління доходами на досліджуваному підприємстві існує зовсім інша класифікація, заснована на чинниках контролю та оцінки ризиків.

Для ефективного управління бізнесом керівникам, власникам, менеджерам та іншим керівникам організації необхідно мати економічну інформацію, яка відповідає їхнім потребам. Основним джерелом такої інформації є бухгалтерська звітність, яка в умовах ринкової економіки складається на основі зведених даних фінансового та бухгалтерського обліку і є інформаційною ланкою, що зв'язує підприємство з підприємством та діловими партнерами – користувачами інформації про діяльність підприємства.

На сучасному етапі розвитку одним із домінуючих економічних факторів ефективності діяльності підприємства є фінансові результати. Величина доходів і витрат, яка є індикатором фінансової діяльності підприємства, є важливими об'єктами обліку, аналізу та аудиту і потребують особливої уваги не лише на рівні підприємства, а й на макrorівні. Це пов'язано з тим, що від точного розрахунку та визначення кінцевих показників залежить процес їх безперервного розвитку, вирішення завдань щодо

реалізації програм розвитку за рахунок прибутку, який є основою аналізованого показника результату діяльності суб'єктів господарювання. Враховуючи зазначене, у достовірності та зрозумілості інформації про фінансові результати підприємства зацікавлені не лише його внутрішні користувачі (власники, менеджери, менеджери тощо), а й зовнішні користувачі (відповідні профільні державні структури, інші зовнішні користувачі). виробнича діяльність підприємств.

Фінансовий результат діяльності підприємства характеризується його економічною ефективністю. Однією з найважливіших аудиторських процедур є оцінка прибутковості підприємства, а також правильності розрахунку фінансового результату від виробничої діяльності (а чистого прибутку з урахуванням усіх податків і зборів. Звіт про фінансові результати, звіт про сукупний дохід) ПРАТ «Барва» наведено в Додатку А.2

Правила оцінки доходів визначені П(С)БО 15 «Дохід» (п.п. 21-24) і наведені на

рис. 1.8

Рис. 1.8. Оцінка доходів

Також доходи оцінюються під час аналізу фінансового стану підприємства в розрізі оцінювання показників ділової активності.

Методика аналізу ділової активності

Показник	Формула для розрахунку	Нормативне значення
Оборотність активів (коефіцієнт трансформації) (Кт.)	Чиста виручка від реалізації продукції (р. 2000 ф.2) Середньорічна вартість активів (р.1300 ф.1)	Збільш.
Коефіцієнт оборотності обігових коштів (Ко.)	Чиста виручка від реалізації продукції (р. 2000 ф.2) Середньорічна вартість обігових коштів (р.1195 + р.1200 ф.1)	Збільш.
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (Кд.з.)	Чиста виручка від реалізації продукції (р.2000 ф.2) Середньорічна вартість дебіторської заборгованості (р.1040+р.1125+р.1130+р.1135 +р.1155 ф.1)	Збільш.
Коефіцієнт оборотності власного капіталу (Кв.к.)	Чиста виручка від реалізації продукції (р.2000 ф.2) Власний капітал (р.1495 ф.1)	Збільш.

Як бачимо, всі зазначені показники містять інформацію з рядку 2000 звітної форми № 2, який в облікових регістрах називається «Чиста виручка від реалізації продукції», і власне позначає розмір доходу від основної діяльності підприємства.

Використовуючи звітність підприємства можливо виконати комплексний аналіз ефективності операційної діяльності (таблиця 1.6).

Найбільший вплив на формування доходів операційної діяльності ПрАТ «Барва» має власний капітал.

Також доходи аналізуються під час прогнозування ймовірності банкрутства підприємства. Існує ряд формул та методик, за допомогою яких можна оцінити загальний стан та динаміку доходності основної діяльності і визначити, чи є існуючі доходи достатніми для забезпечення безперебійної діяльності підприємства в майбутньому.

Таблиця 1.6

Аналіз ефективності операційної діяльності ПрАТ «Барва»

Показники	2019	2020	Індекси
Прибуток від операційної діяльності	2266	-8811,7	-3,89
Дохід від реалізації продукції	143666	38513,3	0,25
Витрати операційної діяльності	32530	23964,5	0,74
Власний капітал	103257	75049,4	0,73
Вартість майна	113004,3	77081,1	0,68
Середньооблікова чисельність працівників	108	108	1

Організація управлінського обліку на підприємстві ПрАТ «Барва» дає можливість удосконалити організацію бухгалтерського обліку, а головне, надати більш повну інформацію про стан доходів, витрат і фінансових результатів діяльності підприємства. На відміну від бухгалтерського, управлінський облік надає інформацію лише внутрішнім користувачам, тобто зміст управлінської інформації є комерційною таємницею. Управлінський облік — це система розрахунків витрат і результатів за центрами відповідальності, місцями походження та окремими видами продукції. Його основне призначення — забезпечення оперативного управління витратами.

Побудова управлінського обліку досліджуваного підприємства базується на даних фінансового та бухгалтерського обліку, тобто вихідними даними для управлінського обліку є дані фінансового обліку. На побудову процесу розрахунку витрат і доходів в системі управлінського обліку впливають технологія і організація конкретного виробництва; склад і структуру окремих статей обліку витрат; можливість їх аналітичної декомпозиції. Отже, основою управлінського обліку ПрАТ «Барва» є розмежування обліку доходів і витрат за видами діяльності, групами продукції або кожним видом продукції. Метою управлінського обліку на підприємстві є вивчення

структури доходів і витрат по кожному виду продукції окремо з метою визначення рентабельності кожного виду продукції та визначення факторів, що впливають на неї.

Висновки до розділу 1

Таким чином, ми розглянули сутність понять доходів та витрат в діяльності підприємств, дослідили класифікацію доходів з різних точок та їх значення для досягнення підприємством основної мети діяльності – отримання фінансового результату у вигляді прибутку.

Також нами було досліджено загальні засади бухгалтерського обліку доходів ПрАТ «Барва», таким чином було сформовано теоретичну базу для подальшого дослідження даного питання на практиці.

Під час дослідження також було визначено значення та види управління доходами, а також їх вплив на загальну результативність діяльності досліджуваного підприємства. Було зроблено висновки щодо впливу доходів від основної діяльності на показники фінансового стану підприємства, а також щодо важливості ведення управлінського обліку доходів для ефективного управління доходами і уникнення загрози банкрутства в майбутньому.

Враховуючи отримані в теоретичній частині висновки, можна перейти до практичного дослідження обліку доходів на діючому підприємстві та аналізу ефективності його управлінської діяльності.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ДОХОДІВ ОСНОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

2.1. Організаційно-економічна характеристика суб'єкта господарювання

Досліджуваний суб'єкт господарювання - приватне акціонерне товариство «Завод тонкого органічного синтезу «Барва».

Продукція, послуги:

– Виробництво поверхнево-активних речовин для нафтовидобувної та нафтопереробної промисловості.

– Виробництво хімікатів-добавок для гуми та полімерних металів, високотемпературних носіїв.

– Виробництво органічних барвників, побутової хімії.

Види діяльності:

– Виробництво барвників та пігментів

– Виробництво інших основних неорганічних хімічних речовин

– Виробництво пластмас у первинних формах

– Виробництво мила та миючих засобів, засобів для чищення та полірування

– Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту,

Юридична адреса підприємства ПрАТ «Барва» - 77422, Івано-Франківська обл., Тисменицький р-н, с. Ямниця, вул. Галицька, 58

Керівник ПрАТ «Барва» Кащишин Роман Володимирович (голова правління)

Бухгалтер ПрАТ «Барва» – Галюк Лариса Іванівна

Приватне акціонерне товариство фірма "БАРВА" - велика українська фірма по виробництву барвників заснована в 1975 році в м. Івано-Франківську на базі заводу тонкого органічного синтезу. За 20 років фірма зайняла достойне місце в хімічній промисловості України. У фірми різноманітна виробнича програма. Компанія спеціалізується у виробництві органічних барвників для різних галузей промисловості, поверхнево-активних та текстильнодопоміжних речовин, хімікатів-добавок для

полімерів та гум, товарів побутової хімії, металевої тари. Висока якість продукції, доступні ціни, виключно вигідне географічне положення фірми по відношенню до центральної та західної Європи дозволяють компанії успішно співпрацювати з підприємствами країн СНД та світу Італії, Німеччини, Польщі, Туреччини та іншими [45].

Виробнича діяльність фірми, що основана на високих технологіях та сучасному обладнанні, охоплює такі області:

- Хімікати-добавки для гум та полімерних матеріалів: Термостабілізатори, світлостабілізатори пластмас. Модифікатори та вулканізатори гум.

- Високотемпературні теплоносії.
- Поверхнево-активні та текстильно-допоміжні речовини. Поліетиленгліколи різного ступеня оксиетилування, блоксополімери оксиду етилену та оксиду пропілену, оксиетильовані жирні спирти, алкілфеноли та жирні кислоти різного ступеня оксиетилування, поліпропіленгліколи різного ступеня оксипропілювання.

- Органічні барвники: Активні (вінілсульфонові), кислотні, кислотні металокомплексні, прямі, хромові протравні барвники, аніонні барвники для шкіри, барвники для хутра та кожушини.

- Побутова хімія: Шампуні, піноміючі засоби, миючі засоби, засоби для відбілювання і підсилювання білизни.

- Препарати для шкіряної промисловості: Жируючі, миючі, вирівнювачі, концентрати покривних фарб, акрилові емульсії [44].

Швидкі зміни в техніці та значна конкуренція ставлять більш високі вимоги та постійно висувають нові завдання по покращенню якості продукції, оптимізації існуючих продуктів та технологій. Дослідження і розробки відіграють важливу роль на фірмі. Значна частина існуючого асортименту продукції фірми базується на власних продуктах і технологіях.

Більшість продуктів виникла в лабораторіях фірми, де здійснюються орієнтовані на ринок дослідження та розробки.

Діяльність фірми по охороні навколишнього середовища стосується безпечної експлуатації виробничих та знешкоджуючих установок, зниження відходів та викидів в атмосферу, розробки екологічно безпечних продуктів, а також заходів по надійному транспортуванню, зберіганню, використанню та знешкодженню продуктів.

Широкі інвестиції в сфері екології дозволили створити відлагоджену систему очисних споруд та установок утилізації відходів виробництва, в тому числі:

- нейтралізація кислих стоків,
- біохімічна очистка стоків,
- установки знешкодження та спалювання промислових стоків,
- локальна установка очищення промислових стоків від ПАР [45].

2.2. Облік формування доходів суб'єкта господарювання видів діяльності від:

2.2.1 операційної;

В 2020 р. товариства відбулися суттєві події що вплинули на діяльність підприємства. В листопаді 2019 року Федеральна служба по технічному та експортному контролю (ФСТЕК) Росії повідомила нашого Постачальника і виробника оксиду етилену (знаходиться на території РФ) про відмову в видачі дозволу на вивіз оксиду етилену на Україну для ПАТ «Завод тонкого органічного синтезу «Барва», вказавши, що «здійснення поставок оксиду етилену на Україну не відповідає державним інтересам Російської Федерації».

Починаючи з листопада 2019 року поставка оксиду в адрес ПАТ «Завод тонкого органічного синтезу «Барва» не здійснюється, а з грудня 2019 року проведена повна зупинка підприємства на невизначений термін. Прийняті міри по врегулюванню даної ситуації як і з боку Постачальника, так і з сторони ПАТ «Завод тонкого органічного синтезу «Барва» до позитивних результатів не привели. Налагодити поставку оксиду етилену від інших виробників поза межами РФ на даний час технічно не можливо через відсутність спеціальних транспортних засобів та вузлів завантаження у постачальників.

Основним видом діяльності ПАТ «Завод тонкого органічного синтезу «Барва» в звітному періоді було реалізація залишків товарної продукції та залишків сировини, а також надання послуг технічного характеру та здача приміщень в оренду.

Сума виручки за 2020 р. - 35513 тис. грн. Загальна сума експорту: 6 562 тис. грн.

Частка експорту в загальному обсязі продажів : 17%.

Аналіз доходів і витрат ПАТ «Барва» наведено в табл. 2.1

Таблиця 2.1

Аналіз доходів і витрат ПАТ «Барва»

Стаття	2019 р.	2020 р.	Відхилення	
			Сумарне, тис.грн.	у %
1	2	3	4	5
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	143666	35513,3	-108153	24,7
Інші операційні доходи	16059	22378,7	6319,7	139,4
Інші доходи	334	171,7	-162,3	51,4
Разом доходи	160059	58063,7	-101995	36,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(124502)	(42847,5)	81654,5	34,4
Інші операційні витрати	(32530)	(23964,5)	8565,5	73,7
Інші витрати	(176)	(63,4)	112,6	36,0
Разом витрати	(157208)	(66875,4)	90332,6	42,5
Фінансовий результат до оподаткування	2851	-8811,7	-11662,7	-309,1
Податок на прибуток	(585)	(0)	585	0,0
Чистий прибуток (збиток)	2266	-8811,7	-11077,7	-388,9

Аналіз основних фінансових показників роботи ПАТ «Барва» засвідчив, що за 2020 р. чистий дохід підприємства від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) зменшився на 75%, що пов'язано з перериванням договірних стосунків з Російською Федерацією. Однак ПАТ «Барва» активно шукає шляхи подолання фінансових

проблем, про що свідчить збільшення інших операційних доходів на 39,4%, але оскільки це незначна частка в структурі доходів, то і вплив на фінансовий результат ПАТ «Барва» мало незначний. Крім того, спостерігається також зменшення інших доходів підприємства на 48,6%.

Відповідно до зменшення доходів підприємства, зменшилися і його витрати. Так, собівартість продукції зменшилася на 65,4%, інші операційні витрати зменшилися на 26,3%, інші витрати зменшилися на 57,5%.

В результаті падіння доходів ПАТ «Барва» постраждав і фінансовий результат, внаслідок чого підприємство отримало збитків на 8811,7 тис. грн.

Істотними проблемами, які впливають на діяльність Товариства є:

- відсутність сировини в Україні (оксид етилену);
- необхідність одержання дозволу Постачальником на вивіз оксиду етилену з території Росії на територію України;

- відсутність необхідної кількості емкісного рухомого парку для перевезення оксиду етилену;

- висока ціна енергоносіїв, яка впливає на собівартість продукції;
- недосконалість та зміна законодавства ;рішення органів місцевого управління щодо розміру ставки земельного податку та інших платежів.

Основні причини схильності до цінних ризиків та ризиків ліквідності:

- ріст цін на енергоресурси;
- вплив загальнополітичної ситуації в Україні на обсяги та умови постачання сировини;

- конкуренція на ринках збуту продукції.

Метою управління ризиками є їхня мінімізація або мінімізація їхніх наслідків. Нараження на фінансові ризики виникає в процесі звичайної діяльності Товариства.

Всі фінансові інструменти схильні до ринкового ризику - ризику того, що майбутні ринкові умови можуть знецінити інструмент. Підприємство піддається валютному ризику, тому що у звітному році здійснювало валютні операції.

Підприємство не піддається ризику коливання процентних ставок, оскільки не має кредитів. Ризик втрати ліквідності

Товариство періодично проводить моніторинг показників ліквідності та вживає заходів, для запобігання зниження встановлених показників ліквідності.

Товариство має доступ до фінансування у достатньому обсязі. Підприємство здійснює контроль ліквідності, шляхом планування поточної ліквідності.

Підприємство аналізує терміни платежів, які пов'язані з дебіторською заборгованістю та іншими фінансовими активами, а також прогнози потоки грошових коштів від операційної діяльності.

У табл. 2.2 подано характеристику рахунків, на яких відображається інформація про доходи від операційної діяльності. Рахунки даного класу є тимчасовими і використовуються для накопичення інформації про доходи за звітний період, по закінченні якого сальдо цих рахунків переноситься на рахунок 79 «Фінансові результати». Тимчасові рахунки на початок облікового періоду мають нульове сальдо, тобто залишків на таких рахунках не буває. Інформація про доходи, яка накопичується на відповідних рахунках та переноситься на рахунки фінансових результатів, формує статті Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід).

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Таблиця 2.2

Характеристика рахунків з обліку доходів від операційної діяльності ПРАТ «Барва»

№ з/п	Шифр рахунку	Призначення рахунку в обліку
1	70 «Доходи від реалізації»	Призначено для узагальнення інформації про доходи від реалізації готової продукції, товарів, робіт і послуг, доходів від оренди об'єктів інвестиційної нерухомості, доходів від страхової діяльності, про доходи від грального бізнесу, від проведення лотерей, а також про суму знижок, наданих покупцям, та про інші вирахування з доходу.
2	71 «Інший операційний дохід»	Ведеться узагальнення інформації про інші доходи від операційної діяльності підприємства у звітному періоді, крім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). До інших операційних доходів відносяться: доходи від реалізації іноземної валюти; доходи від реалізації інших оборотних активів (крім фінансових інвестицій); доходи від операційної оренди активів; доходи від операційної курсової різниці за операціями в іноземній валюті; суми штрафів, пені, неустойок та інших санкцій за порушення господарських договорів, які визнані за рішенням суду, господарського суду про їх стягнення; доходи від списання кредиторської заборгованості, щодо якої минув строк позовної давності; відшкодування раніше списаних активів (надходження боргів, списаних як безнадійні); суми одержаних безоплатно оборотних активів та субсидій; інші доходи від операційної діяльності.

Для відображення доходів від операційної діяльності призначені рахунки 70 «Доходи від реалізації» та 71 «Інший операційний дохід». Узагальнення інформації про доходи від реалізації готової продукції, товарів, робіт і послуг, доходів від страхової діяльності, а також про суму знижок, наданих покупцям, та про інші вирахування з доходу ведеться на рахунку 70 «Доходи від реалізації». По кредиту рахунку 70 «Доходи від реалізації» на підставі довідок та розрахунків бухгалтерії відображається нарахування доходу, по дебету – належна сума непрямих податків (акцизного збору, податку на додану вартість та інших, передбачених законодавством) та списання у порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати».

Процес обліку доходів від реалізації продукції ПрАТ «Барва» супроводжується на всіх стадіях облікового процесу документальним оформленням, що характерно для бухгалтерського обліку взагалі.

Реалізованою (проданою) вважається продукція, товари, роботи і послуги, продані на ринку споживачів, а моментом реалізації – момент переходу права власності на товар.

Обсяг реалізації продукції (робіт, послуг) є одним із показників діяльності господарюючих суб'єктів. За своїм економічним змістом фактична величина реалізації продукції характеризує кінцевий результат роботи підприємства, виконання обов'язків перед споживачами, ступінь участі в задоволенні потреб ринку.

При відвантаженні готової продукції, товарів підприємство визнає процес реалізації за методом нарахування.

За принципом нарахування в момент відвантаження готова продукція (товари) вважається проданою, тому в обліку повинен відображатися дохід з одної сторони (пасив) та на цю суму має бути зроблено збільшення активу - дебіторської заборгованості.

Відвантаження або відпуск готової продукції, товарів, виконаних робіт і послуг із складу покупцям проводять на підставі первинних документів: наказів-накладних або розпоряджень відділу збуту. У первинній документації зазначають номер замовлення та адресу, за якою відправляють продукцію, кількість місць, вид упаковки, масу та інші дані, що характеризують відвантажену продукцію.

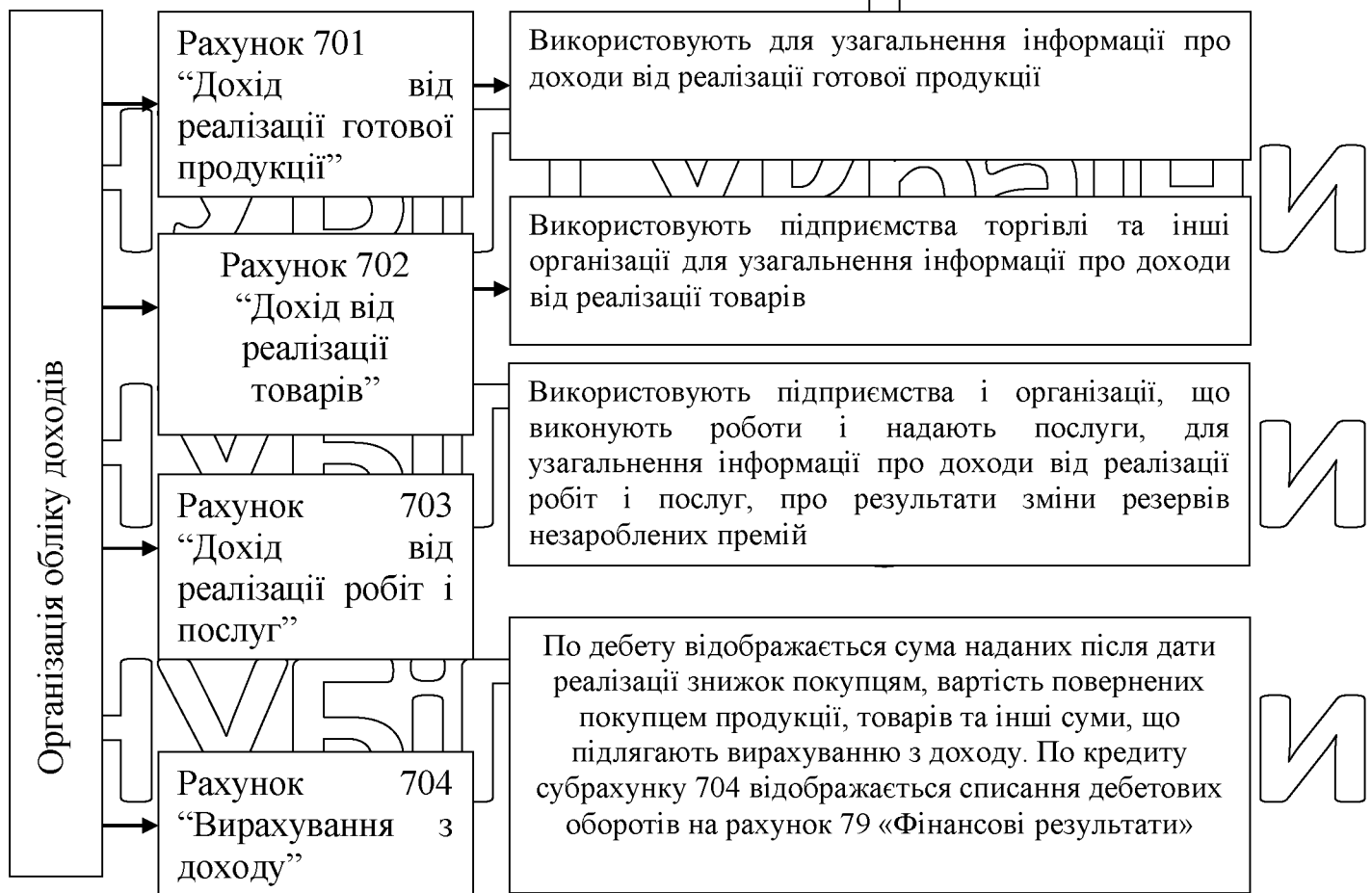
Постачальник-вантажовідправник на підставі вантажо-транспортних накладних, залізничних квитанцій про прийняття вантажу та інших документів виписує розрахункові документи для передачі їх покупцеві або в банк на інкасо.

Розрахунковими документами є: рахунки-фактури, платіжні вимоги, виписані на основі рахунків-фактур, специфікації (за великої номенклатури відвантаженої продукції). У розрахункових документах містяться дані про відвантажену продукцію (найменування, кількість, ціна, вартість тощо).

Банк, який обслуговує постачальника-вантажовідправника, надсилає для оплати його розрахункові документи установі банку, що обслуговує покупця.

Аналітичний облік відвантажених товарів ведеться на складі відокремлено у картках складського обліку в натуральних показниках на основі наказів-накладних відділу збуту.

Бухгалтерський облік доходів від реалізації організовується щодо кожного об'єкта за відповідними групами, для яких відкривається окремий субрахунок. Облік доходів від реалізації слід організувати з врахуванням відповідних субрахунків, зазначених (див. рис. 2.1.).

Рис.2.1. Організація синтетичного обліку доходів ПрАТ «Барва»

Аналітичний облік доходів організовується за видами (групами) продукції, товарів, робіт, послуг, регіонами збуту та/або іншими напрямками, визначеними підприємством.

До іншої операційної діяльності належить процес і вибуття будь-якого активу (виробничих запасів, матеріальних цінностей, оборотних активів тощо). У складі інших операційних доходів відображаються всі інші доходи, не пов'язані з реалізацією (товарів, робіт, послуг), до яких, зокрема, належать.

- дохід від реалізації іноземної валюти;
- дохід від реалізації інших оборотних активів (виробничих запасів, малоцінних та швидкозношуваних предметів тощо);
- дохід від операційної оренди активів;
- дохід від операційної курсової різниці;
- пеня, штрафи, які визнані боржником або щодо яких отримано рішення судових органів про стягнення;
- доходи від відшкодування раніше списаних активів;
- дохід від списання кредиторської заборгованості, що виникла під час операційного циклу, після закінчення строку позовної давності;
- одержані гранти, асигнування та субсидії;
- інші доходи від операційної діяльності.

Для узагальнення інформації про інші доходи від операційної діяльності підприємства у звітному періоді, крім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) використовують рахунок 71 "Інший операційний дохід" (рис. 2.2.)

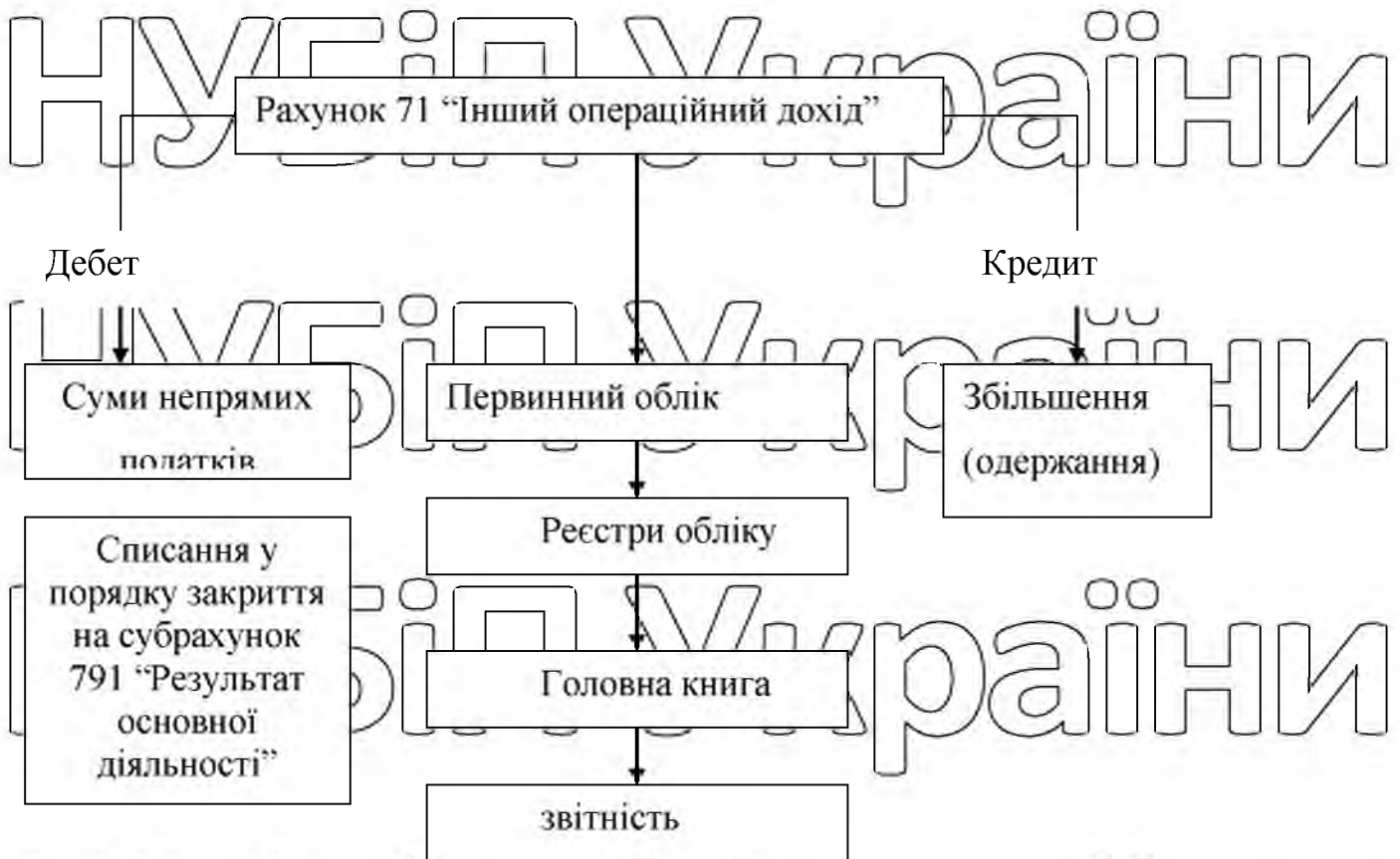

Рис. 2.2. Загальна схема організації бухгалтерського обліку інших операційних доходів

Аналітичний облік інших операційних доходів організовується за видами доходів та іншими напрямками, визначеними підприємством.

2.2.2. інвестиційної;

ПрАТ «Барва» не веде інвестиційну діяльність. Якщо досліджуване підприємство в майбутньому отримуватиме додаткові доходи від впровадження інвестиційної діяльності, то такі доходи обліковуватимуться на рахунку 72. Рахунок 72 «Дохід від участі в капіталі» призначено для узагальнення інформації про доходи від інвестицій, які здійснені в асоційовані, дочірні або спільні підприємства та облік яких ведеться за методом участі в капіталі.

Аналітичний облік доходів від участі в капіталі ведеться за кожним об'єктом інвестування та іншими ознаками, визначеними підприємством.

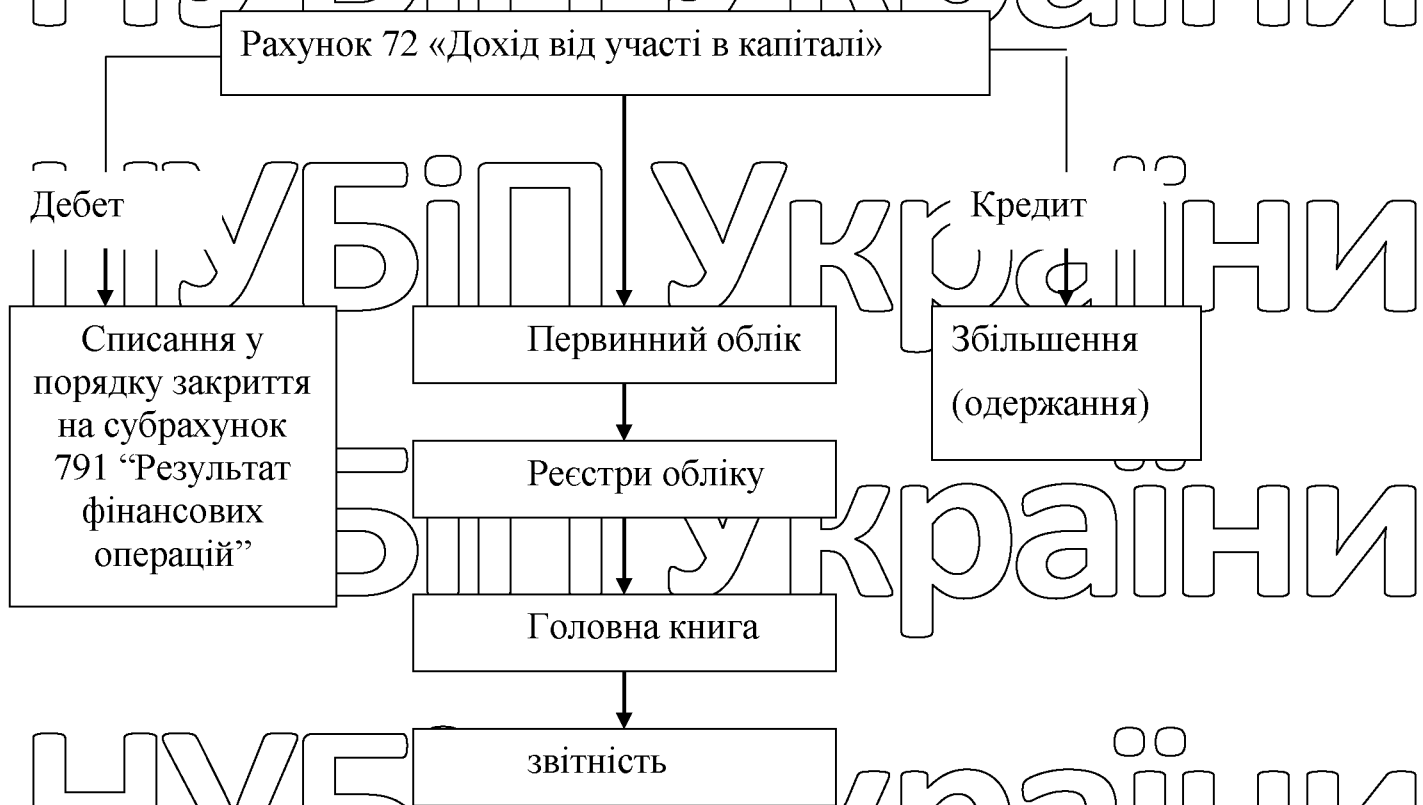
Рахунок 72 «Дохід від участі в капіталі» має такі субрахунки:

- Субрахунок 721 «Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства»
- Субрахунок 722 «Дохід від спільної діяльності»
- Субрахунок 723 «Дохід від інвестицій в дочірні підприємства»

Аналітичний облік ведеться щодо кожного об'єкту окремо.

Метод участі в капіталі передбачає збільшення або зменшення балансової вартості фінансових інвестицій на суму відповідно збільшення або зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування.

Узагальнення інформації про доходи від інвестицій, які здійснені в асоційовані, дочірні або спільні підприємства та облік яких ведеться за методом участі в капіталі, обліковується на рахунку 72 "Дохід від участі в капіталі" (рис. 2.3.)

Рис. 2.3. Загальна схема організації бухгалтерського обліку доходів від участі в капіталі

Облік доходів від участі в капіталі слід організувати з врахуванням субрахунків, зазначених на рис. 2.4.

Аналітичний облік доходів від участі в капіталі організовується за кожним об'єктом інвестування та іншими ознаками, визначеними підприємством. Первинними документами для обліку доходів від участі в капіталі є розрахунки та довідки бухгалтерії. Віднесення доходів на фінансовий результат від фінансових операцій оформляється довідкою (розрахунком) бухгалтерії.

Інформація по рахунку 72 "Дохід від участі в капіталі" знаходить своє відображення у журналі-ордері № 11 та в Звіті про фінансові результати в рядку з аналогічною назвою.

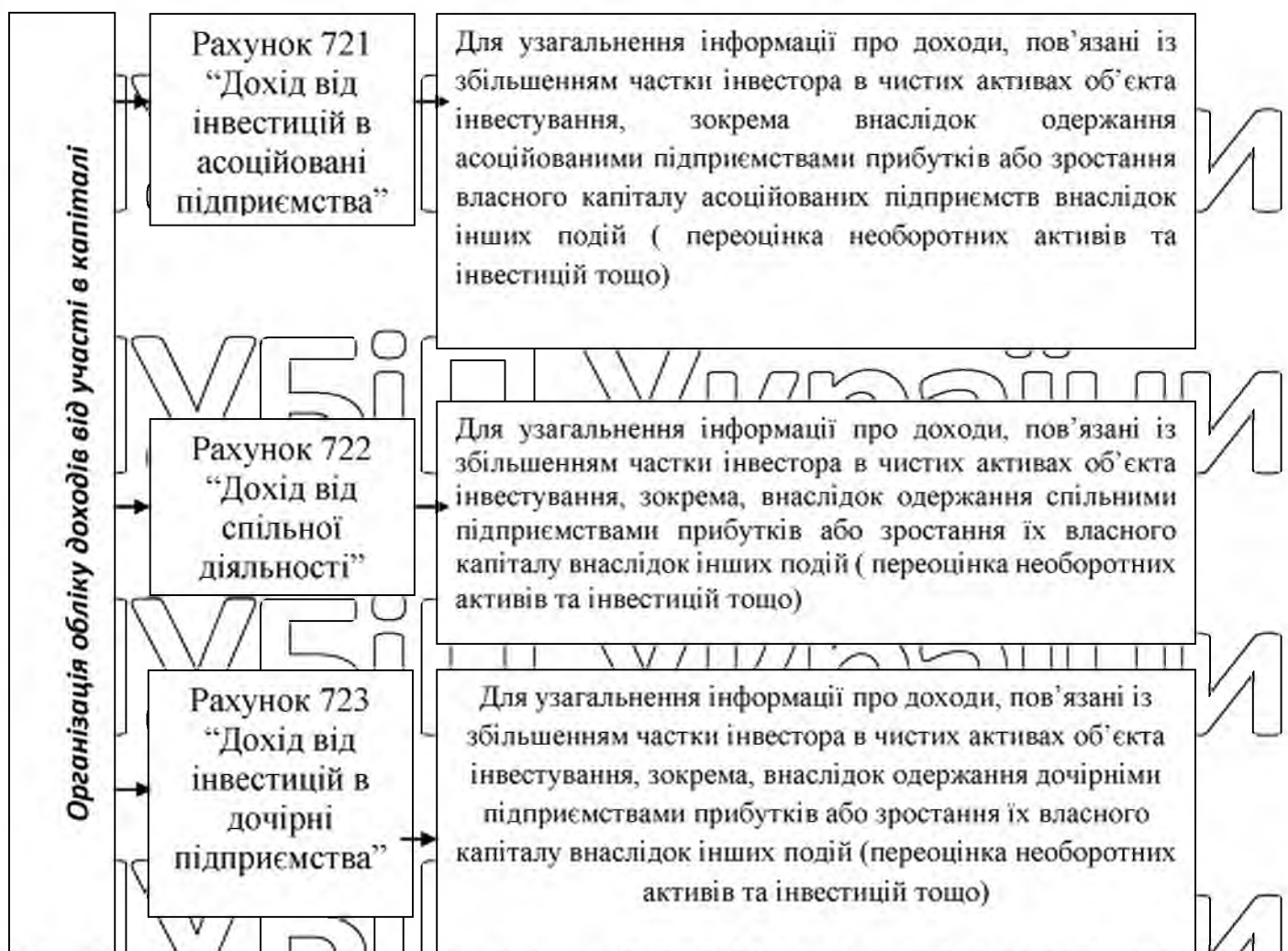
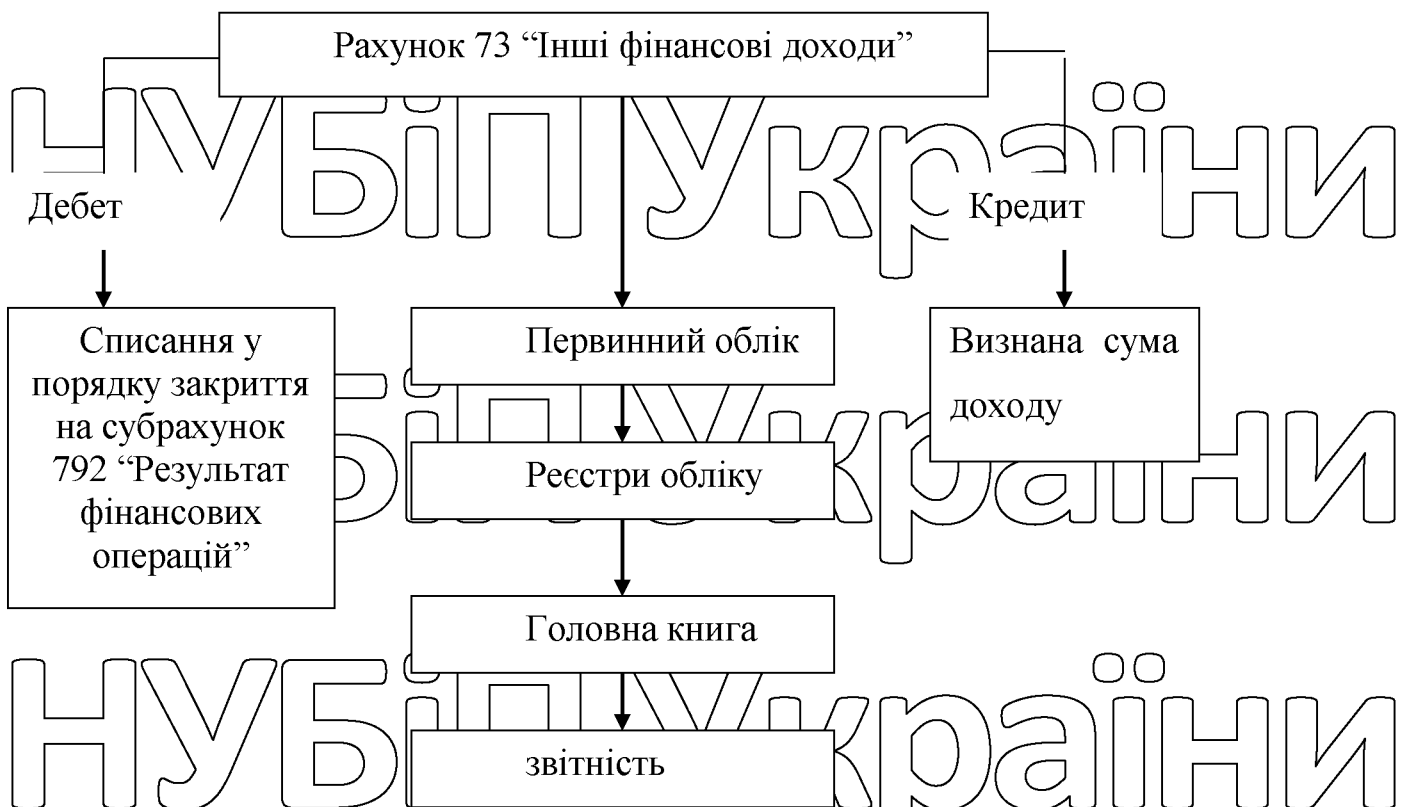

Рис. 2.4. Організація синтетичного обліку доходів від участі в капіталі

2.2.3 фінансової

ПРАТ «Барва» отримує доходи у вигляді дивідендів, відсотків, роялті тощо, тобто все, що належати належить до групи «Фінансові доходи». Такі доходи підприємство

веде на рахунку 73 «Інші фінансові доходи». Доходи, які виникають у процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною і фінансовою діяльністю підприємства, належать до групи доходів, яка класифікується як «Інші доходи», і відображаються на однойменному рахунку 74. До таких доходів можна віднести дохід від не операційних курсових різниць, від безоплатно отриманих активів та ін. Під фінансовою діяльністю розуміють таку діяльність, яка пов'язана зі змінами розміру та складу власного та позикового капіталу підприємства. Основними видами доходів, які належать до фінансової діяльності, є: дивіденди одержані; відсотки одержані; інші фінансові доходи. Облік доходів, які виникають у ході фінансової діяльності інших фінансових і підприємства, зокрема дивідендів, відсотків та інших рахунку 72 "Дохід від участі в капіталі", ведеться на пасивному, тимчасовому рахунку 73 "Інші фінансові доходи" (рис. 2.5)

Рис. 2.5. Організація бухгалтерського обліку інших фінансових доходів

Облік інших фінансових доходів слід організувати з врахуванням субрахунків, зазначених на рис. 2.6.

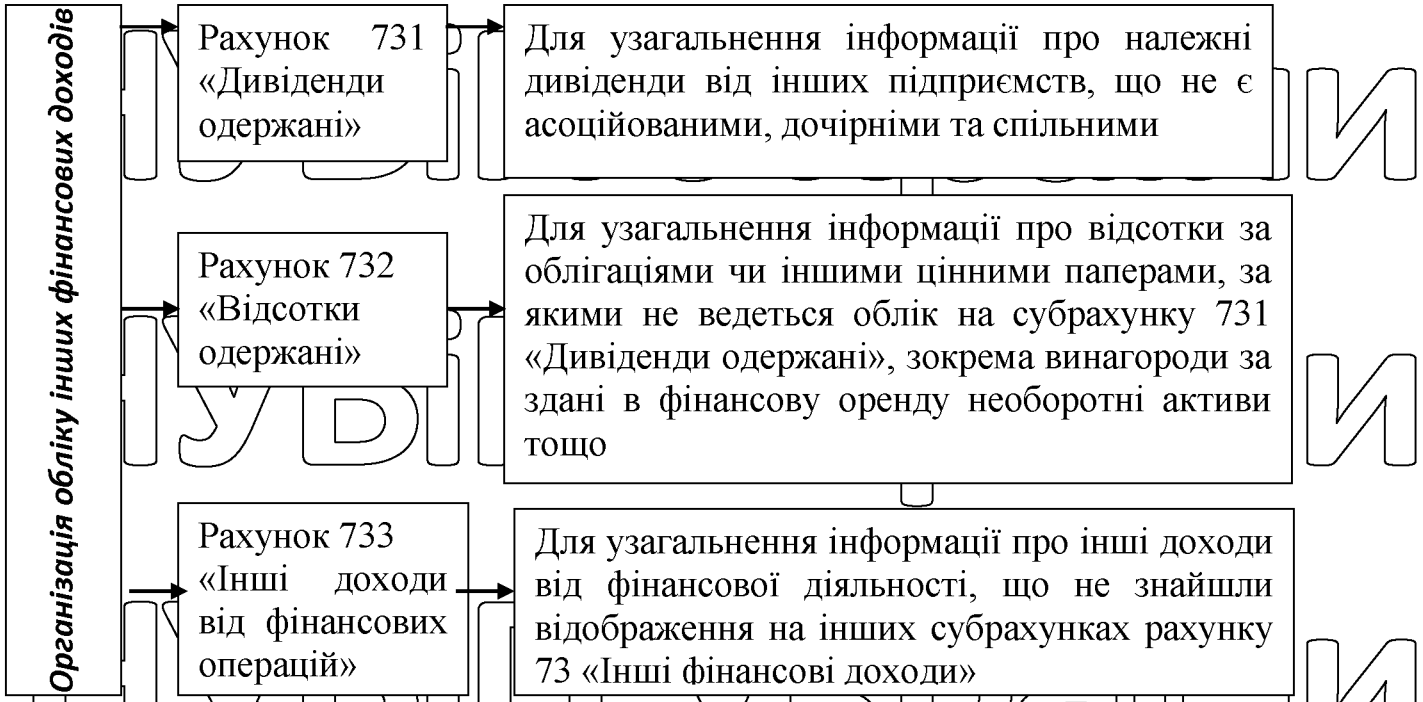

Рис. 2.6. Організація синтетичного обліку інших фінансових доходів

Облік доходів, які виникають в процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною та фінансовою діяльністю підприємства організовується на рахунку 74 «Інші доходи» (рис. 2.8)

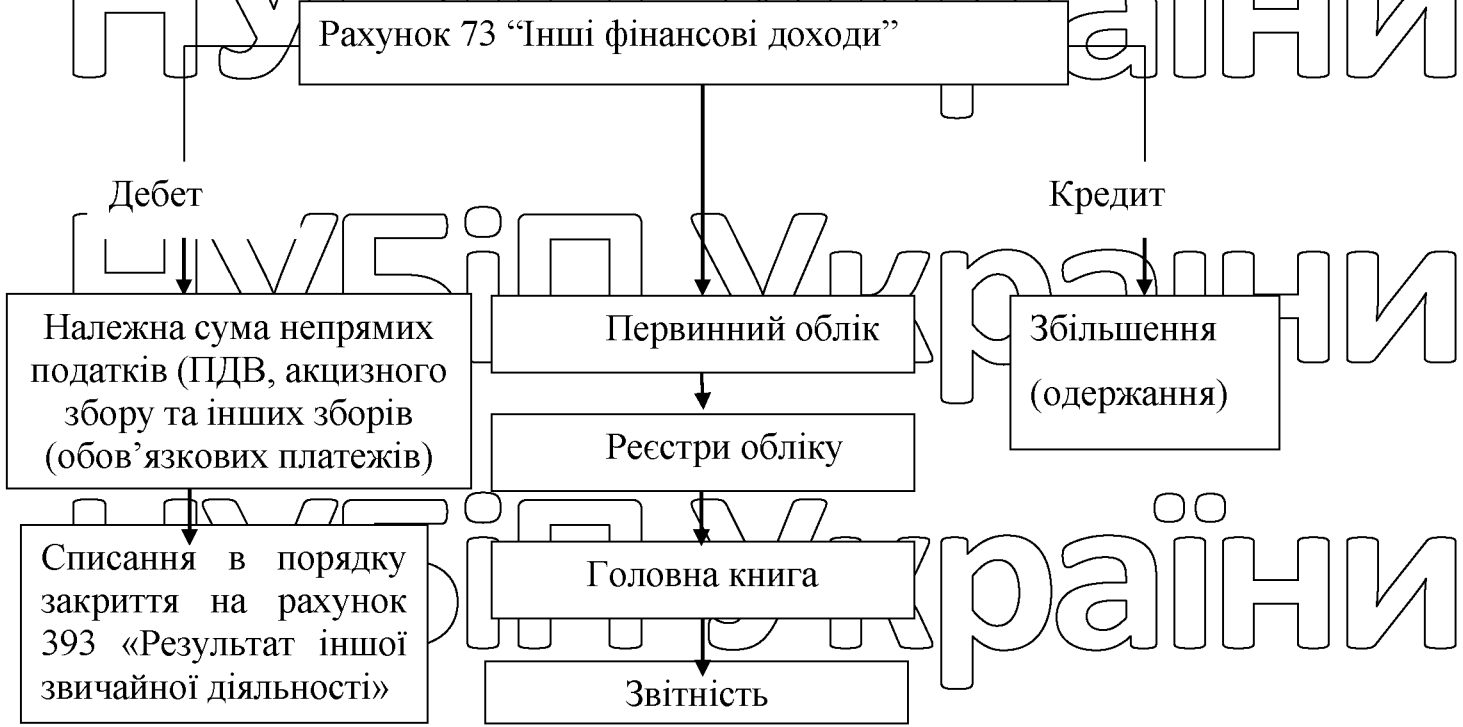
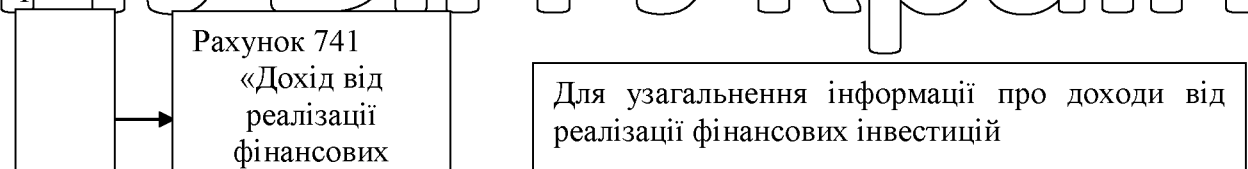

Рис. 2.7. Загальна схема організації бухгалтерського обліку інших доходів

Облік інших доходів, слід організовувати з врахуванням субрахунків, зазначених на рис. 2.8.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Для узагальнення інформації про курсові різниці за активами та зобов'язаннями в іноземній валюті, які пов'язані з фінансовою та інвестиційною діяльністю підприємства

НУБІП України

Для узагальнення інформації про доходи від безоплатно одержаних активів. У разі безоплатного одержання підприємством необоротних активів, дохід визначається за сумою амортизації таких активів одночасно з її нарахуванням

НУБІП України

Для узагальнення інформації про інші доходи від звичайної діяльності, які не відображені на інших субрахунках рахунку 74 «Інші доходи», зокрема від списання кредиторської заборгованості, що не виникла в ході операційного циклу, по закінченні строку позовної давності, від вартості негативного гудвілу, яка визнається доходом

НУБІП України

Рис. 2.8. Організація синтетичного обліку доходів, що виникають в ході інвестиційної діяльності

2.3. Відображення доходів від основної діяльності в облікових регістрах та формах звітності

НУБІП України

На досліджуваному підприємстві ПрАТ «Барва» первинними документами з обліку доходів від реалізації є розрахунки (довідки) бухгалтерії, накладні, рахунки-фактури. Підприємство може самостійно розробляти додаткові субрахунки та аналітичні рахунки виходячи із специфіки діяльності, конкретних потреб, завдань управління та контролю.

Дані по рахунку 70 «Доходи від реалізації» підприємство відображає в журналі-ордері № 11 та у Звіті про фінансові результати в рядку з відповідною назвою.

Для накопичення інформації про інші операційні доходи, бухгалтерська організаційна система ПрАТ «Барва» використовує такі первинні документи як довідки та розрахунки бухгалтерії тощо. Віднесення доходів від операційної діяльності на фінансові результати бухгалтері оформляють розрахунком бухгалтерії

Дані по рахунку 71 «Інший операційний дохід» також відображаються в журналі-ордері № 11 та у Звіті про фінансові результати в рядку з відповідною назвою.

Якби підприємство мало фінансові доходи, то в такому разі аналітичний облік фінансових доходів організовувався б за об'єктами інвестування. Первинними документами для обліку інших фінансових доходів та віднесення на фінансові результати є розрахунки та довідки бухгалтерії. Дані по рахунку 73 "Інші фінансові доходи" відображаються у журналі-ордері № 11 та в Звіті про фінансові результати в рядку з аналогічною назвою.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи наводяться у стандарті 15 «Доходи». Для визначення прибутку необхідно відповідно до стандартів розрахувати доходи та витрати за період.

Доход визнається, під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена".

Як економічна категорія, дохід в загальному розумінні означає потік грошових та інших надходжень за одиницю часу і складається з таких пофакторних елементів, як прибуток, заробітна плата, процент і рента.

Величина доходу впливає на показник прибутку, який є основним фінансовим показником діяльності підприємства. Прибуток - це економічна категорія, що визначається як різниця між загальною виручкою і загальними витратами, або різниця між доходами і витратами. Виручка означає суму грошей, отриману від продажу продукції, виконаних робіт чи наданих послуг; розраховується способом множення ціни товару на кількість його реалізованих одиниць. Витрати - це сума спожитих на виробництво товарів, робіт і послуг факторів виробництва (ресурсів).

Отже, такі економічні категорії, як доход, витрати і прибуток, повинні мати конкретне наповнення, а фінансовий облік - регламентуватися державою з метою забезпечення однакового підходу до формування доходів і витрат у кожному підприємстві за певний період, що забезпечує порівнянність величини прибутку та платежів у бюджет.

Існують різні концепції прибутку:

- синтетична (розглядається з точки зору правил її визначення);
- семантична (розглядається через зв'язок з економічними реаліями);
- прагматична (розглядається з позиції використання даних інвестором, незалежно від того, яким способом визначена).

Залежно від мети фінансової звітності в кожній країні прибуток визначається за різною методологією і надається різним користувачам.¹

Метою фінансового обліку в Україні є складання фінансової звітності і надання її користувачам. Фінансова звітність повинна розкривати інформацію про фінансовий стан, результати діяльності й рух коштів підприємства. Користувачі приймають рішення на основі фінансової звітності щодо придбання цінних паперів, продажу та володіння ними, участі в капіталі підприємства, оцінки якості управління, забезпечення зобов'язань, визначення дивідендів тощо.

Критерії визначення доходу застосовуються окремо до кожної операції, але можуть застосовуватися також до окремих елементів однієї операції або до двох чи більше операцій разом, якщо це впливає із суті такої операції (операцій).

Не визнаються доходами такі надходження від юридичних і фізичних осіб:

• сума податку на додану вартість;
 • сума інших податків і обов'язкових платежів до бюджету та позабюджетних фондів;

• сума попередньої оплати за послуги;
 • сума авансу в рахунок оплати робіт, послуг;
 • сума завдатку під заставу або в погашення позики, якщо це передбачено відповідним договором,
 • надходження, що належать іншим особам;

В інших випадках доход визнається під час збільшення активу чи зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена.

У фінансовому обліку доходи повинні групуватися за такими напрямками:

- рахунок 70 – дохід (виручка) від реалізації робіт, послуг;
- рахунок 71 – інші операційні доходи;
- рахунки 72, 73 – фінансові доходи;
- рахунок 74 – інші доходи;
- рахунок 75 – надзвичайні доходи.

Якщо доходи можуть бути достовірно визначені, то їх потрібно відображати в обліку в момент надходження активу або погашення зобов'язань, котрі призводять до збільшення власного капіталу, а витрати – в момент вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу.

У випадку, коли актив забезпечує економічні вигоди протягом кількох звітних періодів, витрати відображаються в обліку та звітності на основі систематичного та раціонального їх розподілу протягом декількох звітних періодів (наприклад амортизація). Витрати негайно відображаються в обліку, якщо економічні вигоди не відповідають стану, за якого вони визнаються активами підприємства.

На досліджуваному підприємстві доходи (виручка) від реалізації робіт, послуг відображається на рахунку 70 за такими субрахунки і відображається в балансі:

- 70.300 «Доход від реалізації продукції (міжнародні покупці)»;
- 70.310 «Доход від реалізації продукції (внутрішні покупці)».

Визнання доходів відбувається за наявності усіх вказаних умов:

- передані покупцю ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на цінності;
- підприємство надалі не здійснює контролю за реалізованою продукцією;
- сума доходу може бути достовірно визначена;
- в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства,

а витрати на операцію можуть бути достовірно визначені.

Нарахування податку на додану вартість:

Дебет рахунку 70.300 «Доход від реалізації продукції міжнародні покупці» Дебет рахунку 70.310 - «Доход від реалізації продукції внутрішні покупці»

Кредит рахунку 64.102 «Розрахунки по ПДВ» (з реалізації товарів, робіт, послуг).

Дане проведення документально супроводжується податковою накладною.

При отриманні коштів від покупців та дебіторів складається запис:

Дебет рахунку 30.100 «Каса» - надходження готівки або Дебет рахунку 31.100, Дебет рахунку 31.120 «Рахунки в банках» - при безготівкових розрахунках;

Кредит рахунку 36.100 «Розрахунки з вітчизняними покупцями та замовниками» або Кредит рахунку 36.100 «Розрахунки з іноземними покупцями та замовниками»;

Кредит рахунку 37 «Розрахунки з іншими дебіторами» у розрізі різних субрахунків.

Облік доходів фінансової та іншої діяльності.

Інвестування коштів у капітальні інвестиції (нове будівництво) дає можливість розширити технічну базу підприємства, збільшити обсяг виробництва, освоїти нову продукцію, що забезпечує зростання маси прибутку в майбутньому. При виборі проекту необхідно врахувати, що сьогодні гроші мають більшу вартість, ніж матимуть у майбутньому, тому потрібно дисконтувати майбутню вартість, враховуючи темпи інфляції і рівень знецінення грошей.

На підприємстві можуть існувати також інші джерела доходів, які не пов'язані з операційною і фінансовою діяльністю, вимагають окремого обліку і відображення у

звітності. Її нарешті, епізодично можуть з'являтися доходи від надзвичайних подій, хоча малоймовірно, щоби вони перевищили втрати, проте доходи в окремих випадках досягають значних сум.

Облік інших доходів на рахунку 73 «Інші фінансові доходи», де ведеться облік доходів, які виникли в ході фінансової діяльності від операцій з непов'язаними сторонами. До рахунка 73 відкриваються такі субрахунки:

- 73.200 «Проценти отримані»;

Отримання дивідендів чи процентів на вкладений капітал в інші підприємства оформляється записами;

Дебет рахунку 30.100 «Каса»;

Дебет рахунку 31.100, Дебет рахунку 31.120 «Рахунки в банках»

Кредит рахунку 73.200 «Проценти отримані».

Нарахування фінансового доходу до отримання за передані необоротні активи в оренду відображається в обліку так;

Дебет рахунку 37.300 «Розрахунки за нарахованими доходами»;

Кредит рахунку 73.200 «Проценти отримані».

Аналітичний облік операцій на рахунку 73 «Інші фінансові доходи» ведеться за об'єктами фінансування та іншими ознаками.

Облік інших доходів ведеться на рахунку 74 «Інші доходи». Він призначений для обліку доходів, які виникають у процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною та фінансовою діяльністю.

Отже, тут відображаються операції, які не ввійшли до рахунків 70 «Доход від реалізації» та 71 «Інший операційний дохід».

У кредиті рахунка 74 «Інші доходи» записується одержання доходу, в дебеті — сума податків на додану вартість, акцизний збір, інші платежі, списання на фінансовий результат.

Рахунок 74 має такі субрахунки:

- 74.200 «Доход від реалізації необоротних активів»;

Дебет рахунку 37.200, Дебет рахунку 37.220, Дебет рахунку 37.700 «Розрахунки з різними дебіторами»;

Кредит рахунку 74.200 «Доход від реалізації необоротних активів»;

Аналітичний облік інших доходів організовується за окремими субрахунками та операціями, що відображаються на них.

Облік доходів з операцій, пов'язаних з екстраординарними подіями (стихійні лиха, техногенні аварії і катастрофи) ведеться на рахунку 75 «Надзвичайні доходи», який має субрахунки;

- 75.100 «Відшкодування збитків від надзвичайних подій»;

У кредиті рахунка 75 відображається визнана страховими організаціями чи Міністерством надзвичайних подій сума відшкодувань у дебеті - списання витрат на фінансові результати.

При надходженні коштів робляться записи:

Дебет рахунку 30.100 «Каса»;

Дебет рахунку 31.100, Дебет рахунку 31.120 «Рахунки в банках»

Дебет рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами»;

Дебет рахунку 50 «Довгострокові позики»;

Дебет рахунку 60 «Короткострокові позики»;

Кредит рахунку 75 «Надзвичайні доходи».

Сальдо рахунка 75 «Надзвичайні доходи» списується так:

Дебет рахунку 75 «Надзвичайні доходи»;

Кредит рахунку 79.400 «Результат надзвичайних подій»

Для узагальнення інформації про доходи від операційної, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства і фінансових результатах підприємства від операційної діяльності призначено Журнал 6. Основні бухгалтерські проведення щодо обліку доходів від операційної діяльності подано у табл. 2.3.

Для забезпечення ефективного документування операцій з обліку доходів від операційної діяльності доцільно організувати раціональний документообіг, під яким розуміють організовану систему створення, перевірки та обробки первинних

документів в бухгалтерському обліку від моменту їх складання до передачі їх в архів [44].

Таблиця 2.3

Бухгалтерські проводки обліку доходів від реалізації продукції

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Відображено суми, що не є доходом (які підлягають виключенню з нього)	701 «Дохід від реалізації продукції»	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»
2	Відображено суми, одержані у складі доходу від реалізації	701 «Дохід від реалізації продукції»	64 «Розрахунки за податками й платежами»
3	Визнання доходу від реалізації за продажною ціни	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»	701 «Дохід від реалізації продукції»
4	Визнання інших операційних доходів: - доходів від реалізації іноземної валюти	31 «Рахунки у банку» 37 «Розрахунки з іншими дебіторами»	711 «Дохід від реалізації іноземної валюти»
5	- доходів від реалізації інших оборотних активів	37 «Розрахунки з іншими дебіторами»	712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів»
6	- доходів від операційної оренди активів	37 «Розрахунки з іншими дебіторами» 69 «Доходи майбутніх періодів»	713 «Дохід від операційної оренди активів»
7	- доходів від операційної курсової різниці	37 «Розрахунки з іншими дебіторами»	714 «Дохід від операційної курсової різниці»
8	Податок на додану вартість за реалізацією	701 «Дохід від реалізації продукції»	641 «Розрахунки за податками», 643 «Податкові зобов'язання»

Типові бухгалтерські проведення з обліку доходів від реалізації та інших операційних доходів відобразимо у табл. 2.4. На ПрАТ «Барва» графік документообігу розроблено, але не визначено окремо рух документів, якими супроводжуються операції з реалізації продукції, послуг та робіт. Для того, щоб налагодити якісну систему документообігу необхідно встановити порядок створення та руху первинних документів, а також визначити коло осіб, відповідальних за їх зміст та своєчасне складання та передачу. За усіма робочими місцями слід розмістити порядок руху документів, які відносяться до певного робочого місця, вказаного у графіку документообігу документів.

Таблиця 2.4

Бухгалтерські проведення з обліку доходів від операційної діяльності та інших операційних доходів ПрАТ «Барва»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1	Визнання доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, у тому числі:	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	70 «Дохід від реалізації»
2	- від реалізації готової продукції	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» або 362 «Розрахунки з іноземними покупцями»	701 «Дохід від реалізації готової продукції»
3	- від реалізації товарів	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» або 362 «Розрахунки з іноземними покупцями»	702 «Дохід від реалізації товарів»
4	- від реалізації робіт, послуг	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» або 362 «Розрахунки з іноземними покупцями»	703 «Дохід від реалізації робіт, послуг»
5	- вирахування з доходу	704 «Вирахування х доходу»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
6	Визнання інших операційних доходів, у тому числі:	37 «Розрахунки з різними дебіторами» та інші рахунки	71 «Інші операційні доходи»
7	- доходу від реалізації іноземної валюти	31 «Рахунки у банках»; 37 «Розрахунки з різними дебіторами»	711 «Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти»
8	- доходу від реалізації інших оборотних активів	37 «Розрахунки з різними дебіторами»	712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів»
9	- доходу від операційної оренди активів	37 «Розрахунки з різними дебіторами»; 69 «Доходи майбутніх періодів»	713 «Дохід від операційної оренди активів»
10	- доходу від операційної курсової різниці	37 «Розрахунки з різними дебіторами»; рахунки валютних активів, пов'язані з операційною діяльністю	714 «Дохід від операційної курсової різниці»
11	- отриманих штрафів, пені, неустойки	31 «Рахунки у банках»; 37 «Розрахунки з різними дебіторами»	715 «Одержані штрафи, пені, неустойки»

Розроблений графік надходження до бухгалтерії ПрАТ «Барва» первинних документів з обліку доходів від реалізації представлено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Графік надходження до бухгалтерії первинних документів з обліку доходів від реалізації продукції

Назва документа	Особа, що передала	Строки подання	Порядок подання	Особа, що отримала	Строки перевірки документа	Примітки
1	2	3	4	5	6	7
Прибутковий касовий ордер	Касир	Щодня	Особисто	Бухгалтеру	При отриманні	
Журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових документів	-	Щодня	Особисто	Бухгалтеру	При заповненні	
Накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей (№ М-20)	Бухгалтер матеріально го відділу	При відпуску	Особисто	Бухгалтеру	При заповненні	
Товарно-транспортна накладна (№ 1 ТН)	Бухгалтер матеріально го відділу	При відвантаженні	Особисто	Бухгалтеру	При заповненні	
Рахунок-фактура	-	При відвантаженні	Особисто	Бухгалтеру	При заповненні	
Податкова накладна	-	В момент виникнення податкових зобов'язань	Особисто	Бухгалтеру	При заповненні	
Книга обліку продажу продукції	-	При реалізації	Особисто	Бухгалтеру		

У Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) надається інформація про доходи, витрати, прибутки і збитки, інший сукупний дохід та сукупний дохід підприємства за звітний період від різних видів діяльності. У табл. 2.6 відображено статті доходів від операційної діяльності Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) ПрАТ «Барва».

Таблиця 2.6

Статі доходів від операційної діяльності Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) ПрАТ «Барва»

№ з/п	Код рядка	Стаття	Характеристика
1	2000	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Відображається дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг (у т.ч. платежі від оренди об'єктів інвестиційної нерухомості) за вирахуванням наданих знижок, вартості повернутих раніше проданих товарів, доходів, що за договорами належать комітентам (принципалам тощо), та податків і зборів. Організації, основною діяльністю яких є торгівля цінними паперами, у цій статті відображають вартість, за якою реалізовано цінні папери, та суму винагороди за виконання інших операцій, пов'язаних з розміщенням, купівлею і продажем цінних паперів, з урахуванням відповідних вирахувань.
2	2090	Валовий прибуток (збиток)	Валовий прибуток (збиток) розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) з урахуванням сум, які наведені у додаткових статтях.
3	2120	Інші операційні доходи	Відображаються суми інших доходів від операційної діяльності підприємства, крім чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), дохід від операційної оренди активів, дохід від операційних курсових різниць, відшкодування раніше списаних активів, дохід від роялті, відсотків, отриманих на залишки коштів на поточних рахунках в банках, дохід від реалізації оборотних активів (крім фінансових інвестицій), необоротних активів, утримуваних для продажу, та групи вибуття, дохід від списання кредиторської заборгованості, одержані штрафи, пені, неустойки тощо.

Таким чином, ми розглянули основні моменти організації бухгалтерського обліку доходів на ПрАТ «Барва».

2.4. Особливості відображення доходів від основної діяльності в міжнародній практиці

Порівнюючи вимоги національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності необхідно відмітити особливості розкриття інформації про доходи та фінансові результати, що викладено у П(С)БО та МСФЗ (табл. 2.7). Основні відмінності відображення інформації про фінансові результати та доходи за національними та міжнародними стандартами розглядаються за критеріями: вимога суворого дотримання, концептуальна основа, склад фінансової звітності, суттєвість інформації, ступінь деталізації, вимірник розкриття інформації [18].

Таблиця 2.7

Основні відмінності відображення інформації про фінансові результати та доходи за національними та міжнародними стандартами

Критерії	П(С)БО	МСФЗ
Вимога суворого дотримання стандартів	П(С)БО – це затверджені Міністерством фінансів України нормативні документи, які є обов'язковими до виконання	МСФЗ носять рекомендаційний характер і дають можливість керівництву підприємства відступати від їх вимог, якщо застосування окремих позицій МСФЗ є недоречним
Концептуальна основа	Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначені базові принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності/у складі: повного висвітлення, автономності, послідовності, безперервності, нарахування перевагу сутності над формою, єдиного грошового вимірника	У Концептуальній основі МСФЗ наведено два основоположні припущення – безперервності та нарахування і відповідності доходів і витрат
Склад фінансової звітності	Застосовуються типові форми фінансової звітності, затверджені Міністерством фінансів України	Форми фінансової звітності не регламентовані, розкрито лише мінімальний перелік статей, що підлягають розкриттю

Поняття суттєвості у фінансовій звітності	У П(С)БО поняття суттєвості не розкривається. Проте відповідно до Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства для кожної із форм фінансової звітності обирається окрема база визначення кількісних критеріїв і якісних ознак суттєвості статей фінансової звітності і діапазон кількісних критеріїв, зокрема: для статей звіту про фінансові результати – базою може бути обрано суму чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) із визначенням кількісного критерію суттєвості у діапазоні до 5 % бази або фінансового результату від операційної діяльності у діапазоні до 25 %; Стаття, яка може бути визнана не суттєвою для окремого подання її у фінансовому звіті, може бути достатньо суттєвою для окремого розкриття її в примітках до фінансової звітності	МСФЗ не поширюються на несуттєві статті
Звітна дата	Є фіксованою	Не є фіксованою
Грошовий вимірник	У грошовій одиниці України	У будь-якій грошовій одиниці
Ступінь деталізації статей	Значна	Незначна
Розкриття інформації про сукупний дохід	Розкриття інформації про сукупний дохід передбачається у Розділі Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід)	Розкриття інформації про сукупний дохід передбачається в окремому звіті

Таким чином підприємства, які відносяться до суб'єктів суспільного інтересу, мають складати фінансову звітність за міжнародними стандартами, повинні враховувати усі вимоги до порядку представлення інформації у фінансових звітах. ПрАТ «Барва», як учасник міжнародної торгівлі продукцією власного виробництва, також враховує ці вимоги.

2.5. Шляхи удосконалення обліку доходів суб'єкта господарювання

Більшість помилок в бухгалтерському обліку в паперовій техніці з'являється на етапі перенесення даних з одного облікового реєстра в інший, а також при складанні різноманітних довідок і звітів. Застосування автоматизованого обліку дозволяє повністю позбутися такого роду помилок, оскільки, як правило, при автоматизованому обліку ведеться тільки один обліковий реєстр, всі інші створюються автоматично, а ризик помилки при передачі даних між бухгалтеріями реєстрів дорівнює нулю. Кожен бухгалтер знає, скільки часу і сил витрачає підготовка конкретних довідок, звітів та іншої оперативної інформації, яка завжди потрібна терміново. Застосування засобів автоматизації дозволяє практично повністю вирішити цю проблему, підготувати найрізноманітніші та детальніші облікові дані за кілька хвилин. Слід також зазначити, що правильний підбір засобів автоматизації та програмного забезпечення дозволить Вам легко та швидко адаптувати свою бухгалтерську роботу до частих змін законодавчих норм, які вносить Уряд України. На жаль, іноді цей вибір довіряють фахівцям, які мають туманне уявлення про повсякденну роботу і проблеми бухгалтерського обліку і критерії яких не завжди збігаються з інтересами бухгалтерії даної компанії.

Автоматизація підвищує не тільки якість бухгалтерського обліку, а й якість бізнесу компанії.

Тому підбір засобів автоматизації завжди повинен здійснюватися безпосередньо зацікавленими фахівцями - бухгалтером і керівником підприємства. Тільки фахівець - бухгалтер може правильно оцінити систему за всіма критеріями, основними з яких є наступні.

1. Ставлення системи як до специфіки конкретної організації (незалежно від форми власності), так і до можливих законодавчих змін. Користувач повинен мати можливість у найкоротші терміни та без втрати інформації перебудувати не лише план рахунків, форми звітності та типові проводки, а й створювати звіти відповідно до нових вимог. Наприклад, підприємства з іноземними інвестиціями зазвичай надають

своїм іноземним партнерам звітність за формами, відмінними від тих, що застосовуються в Україні.

2. Вміння працювати не тільки в локальних комп'ютерних мережах, а й з іншими джерелами облікової інформації, такими як системи зв'язку «клієнт-банк» для передачі платіжних документів безпосередньо з комп'ютера в банк; касові апарати для ведення оперативного обліку та відображення роздрібних операцій тощо.

3. Наявність кваліфікованої підтримки користувачів від розробника приблизно в таких сферах:

а) навчання роботі з програмами, що особливо важливо, оскільки в більшості випадків через відсутність необхідних навичок і перевірених методик навчання бухгалтер не може користуватися програмним забезпеченням;

б) програмний супровід, який необхідний не тільки у разі збою програми з різних причин, а й у разі радикальних змін нормативних документів;

в) оперативне консультування, оскільки проблеми, що виникають у процесі роботи, значною мірою викликані порушенням технології роботи з програмами або недостатнім знанням можливостей системи.

ПрАТ «Барва» використовує сучасні системи автоматизації обліку, проте не всі відділи підприємства подають відповідні дані у форматі, зручному для обробки, тому для вдосконалення обліку можна розробити додаткові програмні модулі, що полегшать обробку первинної документації.

Висновки до розділу 2

Практичне дослідження виконувалось на матеріалах підприємства «Приватне акціонерне товариство «Завод тонкого органічного синтезу «Барва» - скорочено ПрАТ «Барва». Це провідна українська компанія з виробництва органічних барвників та побутової хімії, тому дослідження її діяльності викликало науковий інтерес.

Облік доходів в компанії ведеться згідно національних та міжнародних стандартів обліку та звітності. Використовується ряд рахунків, на яких відображається інформація про доходи від операційної діяльності, з розбивкою на субрахунки по видах продукції. Рахунки є тимчасовими і використовуються для накопичення інформації про доходи за звітний період, по закінченні якого сальдо цих рахунків переноситься на рахунок 79 «Фінансові результати».

Також ведеться та зберігається вся первинна документація для підтвердження операцій, що стали джерелами доходів компанії.

ПрАТ «Барва» використовує сучасні системи автоматизації обліку, проте не всі відділи підприємства подають відповідні дані у форматі, зручному для обробки, тому для вдосконалення обліку можна розробити додаткові програмні модулі, що полегшать обробку первинної документації.

РОЗДІЛ 3. ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ДОХОДІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

НУБІП України

3.1. Методичні прийоми аналізу та внутрішнього контролю доходів

Аналіз доходів відбувається за допомогою кореляційно-регресійного аналізу та прогнозування. Це дозволяє виявити загальну динаміку та залежність окремих результативних показників діяльності від того чи іншого виду доходів ПрАТ «Барва».

Економічне прогнозування здійснюється на основі використання як загальнонаукових методів і послідовних підходів, так і конкретних методів наукового прогнозування економічних явищ. Серед загальних підходів можна виділити: історичний, комплексний, системний, структурний, системно-структурний.

Історичний підхід полягає в розгляді кожного явища у зв'язку з його історичними формами. Прогнозування засноване на перенесенні існуючих в сьогоденні законів і тенденцій за його межі з метою відтворення на цій основі неіснуючої моделі майбутнього. Поєднання різних історичних форм існування одного і того ж явища обумовлює те, що сучасний стан досліджуваного об'єкта є закономірним результатом його попереднього розвитку, а майбутній стан - закономірним результатом розвитку в минулому і сьогоденні.

Комплексний підхід передбачає розгляд явища у їх взаємозв'язку та залежності одне від одного, використання методів дослідження не лише цієї, а й інших наук, що вивчають одне й те саме явище. Політична економія є теоретичною основою розвитку наукової думки про майбутній розвиток. З цією ж метою в теорії і практиці економічного прогнозування широко використовується науковий апарат інших суспільних наук.

Системний підхід передбачає дослідження кількісних і якісних закономірностей імовірнісних процесів у складних економічних системах. Відіграє важливу роль в економічному прогнозуванні. Будь-яке явище дійсності можна вважати системою. Тобто він складається з багатьох взаємопов'язаних частин, елементів, які забезпечують

НУБІП України

загально визначені властивості та функції. Знаючи ці властивості та функції, можна передбачити, як поводитиметься досліджуваний об'єкт. Структурний підхід відіграє важливу роль у дослідженні прогностичних об'єктів, оскільки метою дослідження є з'ясування каузального, тобто встановлення причини досліджуваного явища.

Системно-структурний підхід передбачає, з одного боку, врахування економічної системи як цілого, що динамічно розвивається, а з іншого боку, дроблення системи на складові структурні елементи в їх взаємодії, оскільки в реальних умовах кожна структурна елемент впливає як на всі інші елементи, так і на систему в цілому. Це створює можливість виявити правильність зв'язків елементів системи, а також їх співвідношення та підпорядкованість.

Для попереднього дослідження взаємозв'язку між показником і факторами, що на нього впливають, використовується коефіцієнт парної кореляції.

Парні регресійні моделі встановлюють залежність між двома перемінними, наприклад, витратами на рекламу й обсягом збуту продукції, витратами на споживання і валовий національний продукт та ін.

При цьому одна з перемінних вважається залежною і розглядається як функція від незалежної перемінної.

Лінійна парна регресійна модель записується так:

$$y = a + bx \quad (3.1)$$

де y - спостереження за залежною змінною, x - спостереження за незалежною перемінною; a, b - невідомі параметри регресійної моделі.

Регресійна модель називається лінійною, якщо вона лінійна за своїми параметрами.

Залежна перемінна y називається показником, незалежна перемінна x називається фактором. Невідомі параметри a і b знаходяться за критерієм найменших квадратів, тобто мінімізацією

$$\sum_{i=1}^n (y_i - y_i^p)^2 = \sum_{i=1}^n (y_i - a - bx_i)^2 \rightarrow \min \quad (3.2)$$

де B_1 і X_1 - фактичні спостереження показника Y и фактора X ;

Y_p - значення показника, розраховане по рівнянню регресії.

Якщо ми побудували лінійну модель і знайшли її параметри по методу найменших квадратів, то можемо визначити крапкове прогнозне значення залежної перемінної, - для відповідного прогнозного значення :

$$y_{np} = a + b x_p \quad (3.3)$$

Використання даного методу ми покажемо в наступному підпункті (Табл. 3.2).

Контроль за доходами здійснюється постійно і реалізується під час внутрішнього аудиту на підприємстві.

Під час аудиту доходів ПрАТ «Барва» аудитор повинен перевірити, а за необхідності і самостійно здійснити розрахунок всіх видів доходів підприємства. Особлива увага приділяється перевірці отриманої передоплати за товари, оскільки вона за податковим законодавством підлягає включенню до валових доходів. Крім того звертається увага на факти здійснення бартерних операцій та правильність застосування цін за ними. Якщо має місце невідповідність, аудитор установлює її причини.

Ретельного аналізу потребує операції зі списання товарів, перевіряється правомірність списання та відображення результатів на рахунках бухгалтерського обліку. Особливому контролю підлягає безнадійна та прострочена заборгованість, а також порядок визнання доходів за нею.

Слід також перевірити склад доходів, які підприємством віднесені до тих, що виключаються з сукупного сподаткованого доходу, а також правомірність віднесення до таких.

Насамкінець проводиться арифметична перевірка підсумку показника валових доходів та остаточно визначається оподатковуваний прибуток.

Отже, перевіряючи податкову звітність і валові доходи зокрема, аудитор дотримується певної послідовності своїх дій. При цьому перевіряється:

1. Арифметична правильність цифр, що представлені в звітності.
2. Логічність і ідентичність арифметичних підсумків у Головній книзі, журналах-ордерах та інших регістрах синтетичного обліку

3. Арифметична відповідність показників регістрів синтетичного обліку та показників регістрів аналітичного обліку.

4. Правильність кореспонденції рахунків, що має відображати економіко-правову характеристику господарського факту, який оформлено документально.

5. Точність складання документів, своєчасність і реальність відображення в ньому параметрів господарського факту і учасників операції.

6. Дійсність господарського факту та його відповідність діючому законодавству і статуту клієнта.

7. Реальність доходів при здійсненні господарського факту, правильність їх документального оформлення та їх вплив на об'єкт оподаткування.

Своєчасність і повнота розрахунків з бюджетом та позабюджетними фондами з приводу податків та інших обов'язкових платежів.

Перевіряючи стан обліку доходів та звітності за ними, аудитор повинен дотримуватися такої процедури дослідження:

1) Перевірка ідентичності показників, що містяться у формах бухгалтерської звітності та облікових регістрах. Перевірку проводять за кожною формою звітності окремо, зіставляючи показники, включені до відповідної форми, із залишками й оборотами за рахунками Головної книги та регістрами бухгалтерського обліку.

У випадках, коли показники форм звітності неможливо перевірити за даними Головної книги, розпорядник використовує відповідні регістри аналітичного обліку.

За умови, що в балансі показник приведений до «чистої» оцінки (наприклад, стаття «Основні засоби»), ревізор і ревізор спочатку проводять розрахунки, результати яких порівнюють з даними Головної книги. Якщо показник, що відображається в балансі, являє собою суму залишків за кількома синтетичними рахунками (наприклад, стаття «Засоби») або субрахунках, то підтверджується правильність підсумовування залишків за відповідними балансами (субрахунками), за записами та розрахунками в робочих документах аудитора.

2) Перевірка повного відображення всіх активів і зобов'язань підприємства. При проведенні такого аудиту необхідно переконатися, що активи та джерела їх створення повністю відображені у фінансовій звітності.

3) Аудит оцінки активів і зобов'язань протягом року відповідно до прийнятої облікової політики. Аудит полягає у визначенні відповідності підприємства протягом звітного року методам оцінки, обраним ним на початок звітного періоду. При цьому звертається увага на правильність оцінки запасів за методами бухгалтерського обліку, договірними цінами, фактичною собівартістю, середньозваженою собівартістю, ФІФО, ЛІФО та іншими методами оцінки та правильність переоцінки запасів у разі їх переоцінки або знецінення. Перевіряється.

4) Визначення реальної наявності активів і пасивів, відображених у балансі. Контролер повинен переконатися у фактичній наявності, наявності окремих видів, найменувань, запасів матеріалів, які в сукупності відображені в балансі. Наприклад, товарно-матеріальні запаси, які ще фактично не отримані від постачальників, попередньо оплачені, можуть бути відображені в описі.

5) Визначення правдивості, достовірності та об'єктивності відображення стану підприємства на дату фінансової звітності. Аудитор повинен встановити адекватне представлення активів і зобов'язань на дату фінансової звітності; правильність балансів; відповідність даних фінансової (бухгалтерської) звітності інформації, що міститься в іншій звітності (наприклад, у звіті директора) тощо. Перевірка достовірності та об'єктивності викриття полягає у вивченні правильності розрахунків за результатами переоцінки нерухомого майна; правильність класифікації активів і зобов'язань, поділу їх на категорії, види, підвиди (наприклад, перевірка правильності віднесення запасів до малоцінних та швидкозношуваних предметів тощо).

6) Контроль за дотриманням підприємством чинних нормативних документів у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності. При цьому звертається увага на законність проведених операцій з придбання, зберігання, контролю за наявністю, використання чи реалізації виробничих запасів відповідно до вимог нормативних

документів. Така оцінка стосується як перевірки законності самих операцій, так і правильності їх документального оформлення.

7) Перевірка обов'язкового розрахунку за поточними витратами, реальними доходами та кошторисними витратами. При цьому необхідно перевірити правильність розрахунків за розрахунковими плановими витратами або збитками, що відносяться до звітного періоду. Наприклад, демонстрація природного збитку або, фактично, невизначеної втрати матеріальних ресурсів у результаті аварії, стихійного лиха тощо.

8) Перевірка дотримання підприємством обраної облікової політики, а також безперервності його функціонування. Таким чином, перевіряючи безперервність діяльності підприємства, аудитор і ревизор повинні переконатися, що підприємство буде функціонувати найближчим часом. Одночасно інспектор перевіряє відповідність довговічності обраної політики щодо впливу рівня активів і пасивів на безперервність діяльності компанії. Це означає, що воно встановлюється для забезпечення можливості безперервності діяльності, продовження виробничого процесу при заданому рівні матеріальних запасів, грошових коштів, власного капіталу тощо.

Таким чином, ми розглянули загальні підходи до аналізу та контролю за доходами ПрАТ «Барва» і тепер перейдемо до власне аналізу динаміки та структури доходів.

3.2. Аналіз джерел формування та використання доходів підприємства

Основним джерелом формування доходів ПрАТ «Барва» є реалізація продукції власного виробництва. Розглянемо динаміку та структуру доходів компанії за 2019-2022 рр.

НУБІП України

НУБІП України

Таблиця 3.1

Динаміка та структура доходів ПрАТ «Барва» за 2019-2020 роки

№ з/п	Показник	2019-2020 роки			Відхилення	
		2018	2019	2020	2019-2018	2020-2019
1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	130320	143666	35513,3	13346	-108153
2	Інші операційні доходи	12296	16059	22378,7	3763	6319,7
3	Інші фінансові доходи	927	334	171,7	-593	-162,3
4	Фінансовий результат діяльності	2819	2851	-8811,7	32	-11662,7
5	Чистий фінансовий результат	2272	2266	-8811,7	-6	-11077,7

Як видно з приведеного розрахунку, чистий дохід мав збільшення у 2019 році, а у 2020 році відбулось зниження, що викликане зменшенням попиту на продукцію із-за простоїв ряду галузей внаслідок карантину під час пандемії. Так само відбулось зниження фінансових доходів та загальних фінансових результатів. Що стосується структури доходів, то основна частка доходів формується за рахунок реалізації (близько 90%), інша частка припадає на операційні доходи, і близько 1% припадає на долю фінансових доходів ПрАТ «Барва».

Для прогнозування фінансових показників проведемо моделювання коефіцієнту рентабельності доходу діяльності в динаміці

НУБІП України

Таблиця 3.2.

Показник	2019	2020
Чистий дохід від реалізації	143666	35513,3
Чистий прибуток (збиток)	2366	8811,7
Рентабельність	1,6	-24,8

Тобто якщо збережеться поточний рівень динаміки, рентабельність впаде нижче допустимого рівня, тому існує невідкладна потреба у підвищенні доходів компанії.

Горизонтальний аналіз фінансової звітності дозволяє надати критичну оцінку змінам. Горизонтальний аналіз здійснюється на основі сформованої таблиці, в якій крім балансових показників додаються ще відношені показники темпів зростання або зменшення (див. додаток В.2).

Вертикальний аналіз балансу показує структуру засобів підприємства і їх джерел (Додаток В.3).

3.3. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства

Залежно від мети, періодичності фінансового аналізу, його об'єкта та результатів доцільно використовувати комплекси аналітично-оціночних показників, зокрема показники оцінки майнового стану підприємств, прибутковості, ліквідності, платоспроможності, кредитоспроможності, фінансової стійкості й стабільності, рентабельності, ділової активності, акціонерного капіталу тощо.

Важливою складовою фінансового аналізу підприємства будь-якої сфери діяльності й форми власності має бути оцінка його прибутковості. Для цього доцільно використовувати шість показників, розраховуючи їх у визначеному нижче порядку:

- 1 Прибутковість інвестицій у звичайні акції

2. Прибутковість інвестицій у фірму

3. Головний показник прибутковості

4. Прибутковість активів

5. Оборотність матеріальних активів

6. Прибутковість реалізації

Аналіз зазначеного комплексу із шести показників дасть змогу оцінити прибутковість підприємства за основними її складовими і зробити висновки щодо резервів її зростання.

Для детальної оцінки ліквідності, платоспроможності й кредитоспроможності підприємства доцільно використовувати ширше поле показників, ніж для оцінки майнового стану й прибутковості. Розглянемо порядок розрахунку за 21 показником, призначеним для цієї мети:

1. Величина власних обігових коштів

2. Маневреність власних обігових коштів

3. Коефіцієнт покриття поточний

4. Коефіцієнт покриття загальний

5. Коефіцієнт швидкої ліквідності

6. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможність)

7. Частка обігових коштів у активах

8. Частка виробничих запасів у поточних активах

9. Частка власних обігових коштів у покритті запасів

10. Коефіцієнт покриття запасів

11. Коефіцієнт критичної оцінки

12. Період інкасації дебіторської заборгованості

13. Тривалість кредиторської заборгованості

14. Співвідношення довгострокових зобов'язань перед кредиторами й довгострокових джерел фінансування (коефіцієнт довгострокових зобов'язань)

15. Коефіцієнт поточної заборгованості

16. Співвідношення грошових потоків і заборгованості кредиторам

17. Співвідношення вхідних грошових потоків і довгострокових зобов'язань перед кредиторами
18. Коефіцієнт автономії (незалежності)
19. Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів
20. Співвідношення нерозподіленого прибутку до всієї суми активів
21. Оборотноість матеріальних запасів

На основі такої всебічної і ретельної оцінки за зазначеним комплексом показників можна не тільки здійснити в динаміці оцінку стану і тенденцій ліквідності, платоспроможності й кредитоспроможності підприємства, а й визначити вузькі місця, за рахунок яких можливо підвищити ці показники. Тобто результатом такого аналізу має стати виявлення потенційних можливостей поліпшення ліквідності підприємства, підвищення його платоспроможності й конкурентоспроможності. В табл. 3.2 наведена динаміка показників ПрАТ «Барва» за 2019-2021 роки.

Таблиця 3.2

Динаміка показників ліквідності та платоспроможності ПрАТ «Барва» за 2019-2020 роки

№ з/п	Показник	2019	2020	Відхилення 2020-2019
1	Загальний коефіцієнт покриття	7,92	22,52	14,6
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	6,83	20,47	13,6
3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2,63	10,29	7,66
4	Коефіцієнт маневреності	0,63	0,58	-0,07
5	Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	0,91	0,97	0,06

Як видно з приведеного розрахунку, коефіцієнти загальної та швидкої ліквідності на кінець 2020 року вище признаного нормативного значення. Це вважається негативним явищем, оскільки може свідчити про порушення структури капіталу. Керівництву ПрАТ «Барва» необхідно слідкувати за тим, щоб значення цього коефіцієнту не знизилось нижче 1,0.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності за аналізований період жодного разу не

досягав рівня нормативного значення. Це говорить про те, що підприємству не вистачає грошових коштів для розрахунку за поточними зобов'язаннями і воно користується комерційним кредитом. Як видно із наведеного розрахунку коефіцієнт абсолютної ліквідності значно нижче нормативного мінімуму (0,25), так як становить 0,001 в 2019 році, 0,005 в 2020 та 0,002 в 2021 р. Це свідчить про те, що на початок періоду підприємство лише на 0,1% могло погасити всі свої борги, а в 2020 р. – 0,5%. Зріст коефіцієнту пояснюється збільшенням грошових коштів на рахунках підприємства. У 2021 році коефіцієнт знизився до значення 0,002 за рахунок значного збільшення короткострокових кредитів банку.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу у 2020 р. знизився до 0,07. Так як нормативне значення показника маневреності $K > 0,1$, а за розрахунками можна відмітити, що показник маневреності ПрАТ «Барва» коливається в малих значеннях, то можна зробити висновок, що на підприємстві відбувається значне інвестування в основні засоби. Але, як видно, значення показника у 2019-2020 роках знаходиться у межах норми.

За результатами аналізу динаміки показників ліквідності ПрАТ «Барва»

- загальний коефіцієнт покриття коливається в межах норми, станом на 2020 рік можна побачити його збільшення на 14,6 відсоткові пункти;

- з 2019 на 2020 рік спостерігається позитивна тенденція росту коефіцієнту швидкої ліквідності на 13,6 відсоткові пункти;

- коливання коефіцієнту абсолютної ліквідності відбувається у дуже низьких значеннях;

- негативна тенденція зменшення показника маневреності на 0,07 відсоткові пункти спостерігається з 2019 на 2020 рік;

- коефіцієнт платоспроможності (автономії) на протязі аналізованих років (2019-2020 рр.) коливається в межах норми, спостерігається невелике зниження коефіцієнта на 0,01 відсоткові пункти.

Результати розрахунків свідчать, що на підприємстві при співставленні підсумків груп по активам та пасивам досліджуване підприємство у 2019 і 2020 роках є абсолютно

ліквідне. Для деталізації вище проведеного аналізу доцільно провести аналіз ліквідності за допомогою фінансових коефіцієнтів. Вони застосовуються для оцінки здатності підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання. Показники ліквідності дають уявлення не тільки про платоспроможність підприємства на конкретну дату, а й у випадках надзвичайних ситуацій

3.4 Узагальнення матеріалів аналізу й внутрішнього контролю для прийняття управлінських рішень з поліпшення формування та використання доходів підприємства

Для запобігання фінансовій кризі та банкрутству важливо, щоб на підприємстві була створена система раннього попередження та реагування і розроблена програма антикризового управління.

Діагностика банкрутства підприємства та оцінка перспектив розвитку бізнесу – одна з найважливіших процедур фінансового оздоровлення підприємства. Фінансовий аналіз, який проводиться економістами підприємства, повинен оцінити внутрішню структуру підприємства, чисті грошові потоки, передбачити «слабкі місця», виявити ступінь залежності діяльності підприємства від зовнішніх та внутрішніх чинників. Вивчається доцільність зміни стратегії підприємства, можливості переходу на випуск нової продукції і виходу на нові ринки збуту, виявляються системи товарних, фінансових, організаційних та інших зв'язків підприємства.

Не менш важливим елементом прогнозування банкрутства підприємства є маркетингова стратегія, яка передбачає глибокий аналіз ринку, прогнозування його подальшого розвитку, визначення власної позиції на ринку цінової та асортиментної політики, оцінку комерційного ризику, пов'язаного зі зміною ринкової ситуації, підготовку висококваліфікованих спеціалістів з маркетингу.

Важливе місце в розробці антикризової програми займає інвестиційна політика як складова стратегічного планування. Вона включає такі основні напрями:

- управління ризиком;

- програмно-цільове управління і складання капітальних бюджетів;
- стратегічний аналіз;
- стратегічне управління й охоплює три сфери прийняття рішень:
  - інвестиції;
  - фінансування;
  - виробничу діяльність.

Ефективність виробничої діяльності може бути забезпечена тільки за умов оптимального використання виробничих ресурсів, ефективного інвестування та фінансування.

Одним з вирішальних факторів підвищення ефективності діяльності підприємства, його конкурентоспроможності є ефективне управління персоналом, яке базується на принципах формування унікального кадрового потенціалу, його оптимізації, орієнтації на професійне ядро, подолання опору до змін з боку персоналу.

Вихід підприємства із кризи передбачає розробку стратегії організаційних заходів. Для цього необхідно проаналізувати складові організаційної структури підприємства, а саме:

- рівень спеціалізації, концентрації, кооперації, централізації виробництва;
- управлінські процеси, склад управлінських ланок та їх взаємодію, ступінь централізації управління;
- рівень господарської самостійності підприємства, його підрозділів і філіалів;
- рівень використання економічних, організаційних і соціально-психологічних методів управління та інше.

Основою підвищення конкурентоспроможності продукції, підтримки інновацій є створення прогресивної структури виробництва і впровадження нових технологій. Аналіз передбачає оцінку організації розробки і впровадження інновацій, науково-технічної і технологічної політики на виробництві, оскільки єдність цієї політики сприяє залученню інвестицій і фінансуванню проектів технологічного переозброєння підприємства при виході з кризи.

Таким чином, підприємство зможе успішно подолати кризову ситуацію за умови проведення глибокого системного і комплексного аналізу впливу всіх зовнішніх і внутрішніх факторів на діяльність підприємства, діагностики його фінансового стану, оцінки перспектив розвитку бізнесу, вирішення проблем ефективної виробничої діяльності, ефективного фінансування та інвестування, маркетингової стратегії, системи управління персоналом, ефективного організаційно – виробничого менеджменту.

В аналітичному дослідженні та прогнозуванні використовуються різні критерії ймовірності фінансової кризи на підприємстві. До них належать:

- істотні втрати в основній виробничій діяльності;
- підвищення собівартості продукції;
- зниження продуктивності праці;
- збільшення обсягу неліквідності оборотних коштів і наявність наднормативних запасів;
- неповне завантаження потужності, неритмічність виробництва;
- втрата клієнтів і покупців готової продукції, тобто несприятливі зміни у портфелі замовлень;
- перевищення критичного рівня простроченої кредиторської заборгованості;
- надмірне використання короткострокових позикових коштів у ролі джерел фінансування довгострокових вкладень;
- постійне зростання до небезпечних меж частки позикових коштів у загальній сумі джерел коштів;
- хронічне невиконання зобов'язань перед інвесторами, кредиторами, акціонерами;
- неправильна реінвестиційна політика і т. д.

До негативних тенденцій у діяльності підприємства можуть призвести фактори макроекономічного характеру, наприклад: політична нестабільність у країні; нестабільність господарського та податкового законодавства, фінансового й валютного ринків; високий рівень інфляції; енад кон'юнктури в економіці в цілому.

Перевагами цих рекомендацій можна вважати системність, комплексний підхід до розуміння фінансового стану підприємства з точки зору можливого банкрутства, застосування підприємством будь-якої галузі без істотного коригування.

Труднощі використання даних рекомендацій полягають у такому: більш високий ступінь складності прийняття рішень в умовах багатокритеріальної задачі, суб'єктивність прогнозного рішення незалежно від числа критеріїв; інформативний характер розрахованих значень критеріїв; необхідність додаткової інформації тощо.

У разі надходження сигналів про ймовірність настання банкрутства підприємству слід розробити заходи для виходу з несприятливої ситуації. До них належать:

- впровадження нових, ефективних, ресурсозберігаючих та екологічно безпечних технологій;
- експорт конкурентоздатної продукції;
- розробка нових видів продукції, які користуються попитом у покупців;
- проведення маркетингової компанії;
- цінова конкуренція;
- ефективна організація збуту, висока якість обслуговування;
- зниження виробничих витрат;
- удосконалення управління на підприємстві.

Таким чином, цілями антикризової стратегії підприємств повинні бути:

- забезпечення ліквідності та платоспроможності підприємства на підставі оптимального поєднання власних і залучених джерел засобів;
- отримання прибутку і забезпечення відповідного рівня рентабельності, достатнього для задоволення всіх своїх потреб при здійсненні основної, інвестиційної і фінансової діяльності.

Для цього держава повинна проголосити, що її головною метою є макроекономічне регулювання і боротьба з інфляцією на основі підтримки національного виробництва. Тому необхідно:

- розробити систему економічних і фінансових показників на всіх рівнях, а також підтримки базових галузей економіки;

- створити умови, що забезпечують підприємствам можливість заробити практично відсутні в них власні оборотні засоби;

- прийняти економічні заходи, що розширюють можливість підприємств по використанню залучених засобів, для цього необхідно понижувати облікову ставку НБУ до світового рівня, ввести державну гарантію за деякими кредитами для окремих підприємств,

- прийняти ефективні заходи щодо різкого скорочення неплатежів по залученню таких ринкових інструментів як комерційний кредит, вексель, чек;

- змінити податкову політику, спрямувавши її на стимулювання виробництва та інвестицій,

- визначити ступінь ліквідності та платоспроможності підприємств;
- спрямувати митну політику на захист національного виробника і конкурентоздатних товарів.

Вибір стратегії попередження банкрутства і ефективність заходів підприємств по залученню ринкових механізмів залежить від системи управління фінансами на підприємстві.

Рентабельність підприємства є одним із найважливіших показників його фінансового стану. Такий показник визначає мету підприємницької діяльності, в ній, крім управління підприємством і колективом, зацікавлені як вкладники капіталу (інвестори, кредитори), так і державні органи, насамперед податкова служба.

Основні показники діяльності підприємства визначаються рядом показників, які поділяються на абсолютні та відносні. До абсолютних показників відносять прибуток підприємства, який іноді отожднюють з поняттям «дохід», а до відносних показників – рентабельність підприємства.

Забезпечення ефективного управління валовим доходом підприємства визначає низку вимог до цього процесу, основними з яких є:

1. Інтеграція із загальною системою управління підприємством. У будь-якій сфері діяльності компанії, незалежно від прийнятого управлінського рішення, вона прямо чи опосередковано впливає на дохід. Управління валовим доходом безпосередньо

пов'язане з виробництвом, інноваціями, фінансами, управлінням інвестиціями, управлінням персоналом та деякими іншими видами функціонального управління. Це визначає необхідність інтеграції системи управління валовим доходом із загальною системою управління підприємством.

2. Комплексний характер прийняття управлінських рішень. Усі управлінські рішення щодо формування та використання прибутку взаємозалежні та мають прямий або опосередкований вплив на кінцеві результати управління валовим доходом. Але в деяких випадках вплив може бути суперечливим. Так, наприклад, здійснення високорентабельних фінансових інвестицій може спричинити дефіцит фінансових ресурсів, що забезпечують виробничу діяльність, а отже – суттєво знизити операційний прибуток. Тому управління валовим доходом слід розглядати як комплексну систему заходів, що забезпечує розробку взаємозалежних управлінських рішень, кожне з яких сприяє ефективності створення та використання доходу підприємства в цілому.

3. Висока динаміка управління. Навіть найефективніші управлінські рішення у сфері формування та використання прибутку, розроблені та впроваджені на підприємстві в попередній період, не завжди можуть бути повторно використані на наступних етапах його діяльності. В основному це пов'язано з високою динамікою зовнішніх чинників на етапі переходу до ринкової економіки, і насамперед зі зміною умов на товарних і фінансових ринках. Крім того, з часом змінюються і внутрішні умови функціонування підприємства, особливо на етапах переходу до наступних етапів його життєвого циклу. Тому система управління прибутком повинна характеризуватися високою динамікою з урахуванням зміни факторів зовнішнього середовища, ресурсного потенціалу, форм організації та управління виробництвом, фінансового стану та інших параметрів функціонування підприємства.

4. Різноманітність підходів до створення індивідуальних управлінських рішень. Реалізація цієї вимоги передбачає, що при підготовці кожного управлінського рішення щодо формування, розподілу та використання прибутку повинні враховуватися альтернативні варіанти дій. За наявності альтернативних проектів управлінських рішень їх відбір для реалізації має ґрунтуватися на системі критеріїв, що визначають політику

управління прибутком підприємства. Систему таких критеріїв установлює підприємство самостійно.

5. Орієнтація на стратегічні цілі розвитку компанії. Якими б прибутковими не здавалися окремі проекти управлінських рішень у поточному періоді, від них слід відмовитися, якщо вони суперечать головній меті підприємства, стратегічним напрямкам його розвитку, підривають економічну основу для формування високих рівнів прибутку в майбутньому.

Головною метою управління прибутком є забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному та майбутньому періоді. Ця основна мета полягає в тому, щоб забезпечити одночасне узгодження інтересів власників з інтересами держави та колективу підприємства.

Виходячи з цієї головної мети, система управління валовим доходом спрямована на вирішення наступних основних завдань:

1. Забезпечення максимізації обсягу прибутку, що відповідає ресурсному потенціалу підприємства та ситуації на ринку. Ми вирішуємо це завдання, оптимізуючи ресурси компанії та забезпечуючи їх ефективне використання. Основними природними обмеженнями величини прибутку є максимально можливий рівень використання ресурсів і сформований добробут на товарних і фінансових ринках.

2. Забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем генерованого прибутку та допустимим рівнем ризику. Як уже зазначалося, між цими двома показниками існує прямо пропорційна залежність.

З урахуванням ставлення керівників до економічних ризиків формується їх прийнятний рівень, який визначає агресивну, помірковану (компромісну) або консервативну політику ведення конкретних видів діяльності та проведення окремих господарських операцій. Виходячи з заданого рівня ризику, процес управління повинен максимізувати належний рівень прибутку

3. Забезпечити якісне формування прибутку. Підприємство в процесі формування прибутку має реалізовувати резерви зростання в першу чергу за рахунок операційної діяльності та реальних інвестицій, які є основою майбутнього розвитку підприємства. У

межах операційної діяльності основну увагу слід приділяти забезпеченню зростання прибутку за рахунок збільшення обсягів виробництва продукції та освоєння нових, перспективних її видів.

4. Забезпечення виплати необхідного рівня доходу від інвестованого капіталу власникам підприємства. Цей рівень при успішному функціонуванні підприємства не може бути нижчим за середню норму прибутку на ринку капіталу, а за необхідності компенсувати підвищений ризик підприємництва, пов'язаний зі специфікою діяльності підприємства, а також втрати від інфляції.

5. Забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до завдань розвитку підприємства в наступному періоді.

Оскільки прибуток є основним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів підприємства, то його розмір визначає потенційну можливість створення фондів розвитку виробництва, резервів та інших спеціальних фондів, що забезпечують перспективний розвиток підприємства. При цьому чільне місце в самофінансуванні розвитку підприємства має займати прибуток.

6. Забезпечення постійного зростання ринкової вартості підприємства. Це завдання полягає в тому, щоб забезпечити максимальний добробут власників у майбутньому. Темпи зростання ринкової вартості значною мірою визначаються рівнем капіталізації прибутку, якого досягла компанія у звітному періоді. Кожне підприємство, виходячи з умов і завдань господарської діяльності, визначає систему оптимізаційних критеріїв розподілу прибутку на його невідокремлену та використану частини.

7. Забезпечення ефективності програм участі працівників у прибутках. Програми участі в прибутку спрямовані на гармонізацію інтересів власників підприємства та його працівників, тобто, з одного боку, ефективно стимулюють внесок цих працівників у створення прибутку, а з іншого боку, забезпечують досить прийнятний рівень їх соціального захисту, який держава не може повною мірою забезпечити в сучасних умовах.

Оскільки фінансові показники та динаміка доходів підприємства позитивні, систему управління доходами ПрАТ «Барва» можна визнати задовільною.

Висновки до розділу 3

Система контролю та управління доходами ПрАТ «Барва» побудована на засадах аналізу, прогнозування та регулярного внутрішнього аудиту обліку доходів від різних видів діяльності. Особливо важливим це є з огляду на те, що компанія працює і на міжнародному ринку, тому прозорість в управлінні є одним з ключових чинників.

Нами було розраховано показники платоспроможності та ліквідності, а також проведено прогнозування рентабельності підприємства. Показники платоспроможності та ліквідності є задовільними і не викликають тривоги, проте рентабельність знижується, хоч і з-за об'єктивних причин, і при збереженні подальшої динаміки може впасти до нуля, тому треба переглянути співвідношення доходів та витрат і відшукати шляхи збільшення рентабельності до рівня попередніх років.

Оскільки фінансові показники та динаміка доходів підприємства позитивні, крім останнього року, який видався важким для всієї економіки країни та світу, систему управління доходами ПрАТ «Барва» можна визнати задовільною.

ВИСНОВКИ

НУБІП України

Роботу присвячено дослідженню питань бухгалтерського та управлінського обліку доходів підприємства. Робота виконана на матеріалах ПрАТ «Барва». В роботі було поставлено та виконано наступні завдання:

- розглянуто економічну сутність доходів і витрат діяльності суб'єкта господарювання та порядок їх формування;

- визначено методики оцінки стану та шляхи управління доходами основної діяльності;

- надано організаційно-економічну характеристика суб'єкта господарювання ПрАТ «Барва»;

- оглянуто систему облік формування доходів суб'єкта господарювання від різних видів діяльності;

- проаналізовано відображення доходів від основної діяльності в облікових регістрах та формах звітності;

- досліджено особливості відображення доходів від основної діяльності в міжнародній практиці;

- визначено шляхи удосконалення обліку доходів суб'єкта господарювання;

- визначено методичні прийоми аналізу та внутрішнього контролю доходів;

- проведено аналіз джерел формування та використання доходів підприємства;

- здійснено аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства;

- узагальнено матеріали аналізу й внутрішнього контролю для прийняття управлінських рішень з поліпшення формування та використання доходів підприємства.

В першому розділі ми розглянули сутність понять доходів та витрат в діяльності підприємств, дослідили класифікацію доходів з різних точок та їх значення для досягнення підприємством основної мети діяльності – отримання фінансового результату у вигляді прибутку.

НУБІП України

Також нами було досліджено загальні засади бухгалтерського обліку доходів підприємства, таким чином було сформовано теоретичну базу для подальшого дослідження даного питання на практиці.

Під час дослідження також було визначено значення та види управління доходами, а також їх вплив на загальну результативність діяльності підприємства. Було зроблено висновки щодо впливу доходів від основної діяльності на показники фінансового стану підприємства, а також щодо важливості ведення управлінського обліку доходів для ефективного управління доходами і уникнення загрози банкрутства в майбутньому.

В другому розділі проведено практичне дослідження, що виконувалось на матеріалах підприємства «Приватне акціонерне товариство «Завод тонкого органічного синтезу «Барва» – скорочено ПрАТ «Барва». Це провідна українська компанія з виробництва органічних барвників та побутової хімії, тому дослідження її діяльності викликало науковий інтерес.

Облік доходів в компанії ведеться згідно національних та міжнародних стандартів обліку та звітності. Використовується ряд рахунків, на яких відображається інформація про доходи від операційної діяльності, з розбивкою на субрахунки по видах продукції. Рахунки є тимчасовими і використовуються для накопичення інформації про доходи за звітний період, по закінченні якого сальдо цих рахунків переноситься на рахунок 79 «Фінансові результати».

Також ведеться та зберігається вся первинна документація для підтвердження операцій, що стали джерелами доходів компанії.

ПрАТ «Барва» використовує сучасні системи автоматизації обліку, проте не всі відділи підприємства подають відповідні дані у форматі, зручному для обробки, тому для вдосконалення обліку можна розробити додаткові програмні модулі, що полегшать обробку первинної документації.

В третьому розділі проведено аналіз основних показників та досліджено систему управління і контролю за доходами ПрАТ «Барва».

Система контролю та управління доходами ПрАТ «Барва» побудована на засадах аналізу, прогнозування та регулярного внутрішнього аудиту обліку доходів від різних видів діяльності. Особливо важливим це є з огляду на те, що компанія працює і на міжнародному ринку, тому прозорість в управлінні є одним з ключових чинників.

Нами було розраховано показники платоспроможності та ліквідності, а також проведено прогнозування рентабельності підприємства. Показники платоспроможності та ліквідності є задовільними і не викликають тривоги, проте рентабельність знижується, хоч і з-за об'єктивних причин, і при збереженні подальшої динаміки може впасти до нуля, тому треба переглянути співвідношення доходів та витрат і відшукати шляхи збільшення рентабельності до рівня попередніх років.

Оскільки фінансові показники та динаміка доходів підприємства позитивні, крім останнього року, який видався важким для всієї економіки країни та світу, систему управління доходами ПрАТ «Барва» можна визнати задовільною.

Було сформульовано рекомендації для вдосконалення обліку та контролю за доходами компанії, які будуть надані керівництву ПрАТ «Барва».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Конституція України. Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996 – 1996 р.
2. Господарський Кодекс України. Відомості Верховної Ради України від 02.05.2003 – 2003 р.
- 3 Податковий Кодекс України. Відомості Верховної Ради України від 08.04.2011 р.
4. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Відомості Верховної Ради України від 08.10.1999 р.
5. Закон України «Про електронний цифровий підпис». Відомості Верховної Ради України від 05.09.2003 р.
6. Закон України «Про державну статистику». Відомості Верховної Ради України від 27.10.1992 р.
7. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (Дата звернення 16.08.2022)
8. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (Дата звернення 16.08.2022)
9. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку» 16 "Витрати". Офіційний вісник України від 04.02.2000 – 2000 р., № 3
10. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17 "Податок на прибуток"». Офіційний вісник України від 09.02.2001 р.

11. Наказ МФУ «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 29 "Фінансова звітність за сегментами"». Офіційний вісник України від 24.06.2005 р.

12. Наказ МФУ «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності». Офіційний вісник України 28.03.2013 року № 433

13. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку подання фінансової звітності». Офіційний вісник України від 17.03.2000 р.

14. Наказ МФУ «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 "Зобов'язання"». Офіційний вісник України від 03.03.2000 р.

15. Інструкція «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій». Офіційний вісник України від 14.01.2000 р.

16. Затверджений Міністерством фінансів України «План розрахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, і господарських операцій підприємств і організацій». Офіційний вісник України від 10.01.2012 р.

17. Наказ МФУ «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань». Офіційний вісник України від 21.11.2014 р.

18. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 (МСБО 18) «Дохід». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_025#Text (Дата звернення 16.08.2022)

19. Аудит звітності про фінансові результати, організація та методика : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / Ковбич Тетяна Миколаївна ; Держ. акад. статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. К., 2009. 22 с.

20. Байстриченко Н. О. Вплив динаміки структури капіталу на фінансово-економічні результати діяльності підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Сум. держ. ун-т. Суми, 2011. 21 с.

21. Білик Т. О. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка і прогнозування : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. К., 2009. 19 с.

22. Білик Т. О. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування. К. : ПанТот, 2012. 279 с.
23. Влонська В. І. Стратегія управління доходами торговельного підприємства в умовах розвитку ринкових відносин. *Науковий вісник ННТУ України : зб. наук.- техн. праць*. 2008. Вип. 18.6. 117-123с.
24. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік / за ред. Ф. Ф. Бутинця. Вид. 7-е. Житомир : Вид-во "Рута", 2006. 832 с.
25. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Вид. 11-е. Житомир : Вид-во "Рута", 2019. 912 с.
26. Грабовецький Б. Є. Фінансовий аналіз та звітність : навчальний посібник / Б. Є. Грабовецький, І. В. Шварц. Вінниця : ВНТУ, 2011. 281 с.
27. Камінська Т. Г. Взаємозв'язок доходів і витрат як категорій оціночних характеристик руху капіталу в обліку. *Науковий вісник НУБіП України : зб. наук. праць*. 2010. Вип. 154. Ч. 3. [Електронний ресурс]. URL: http://www.nbuu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnuu/2010_154_3/10ktg.pdf (дата звернення 12.09.2022).
28. Костюкова О. В. Облік та аудит фінансових результатів органів державного сектора (крім державних комерційних підприємств) : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. К., 2011. 20 с.
29. Круш П. В. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства: собівартість, прибуток : навч. посіб. / П. В. Круш, О. В. Клименко, В. І. Подвігіна. К. : НТУУ «КПІ», 2012. 485 с.
30. Максимова В. Ф. Бухгалтерський облік: Підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 6.050100 «Облік і аудит». Одеса: ОНЕУ, 2012. 670 с.
31. Мейш А. В. Звітність про фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання: порядок формування та облікове забезпечення : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09., Житомир. держ. технол. ун-т. Житомир, 2012. 20 с.

32. Ніколасва В.П. Економічна сутність і зміст категорії «дохід підприємства». Облік і фінанси АПК. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/ekonomichna-sutnist-i-zmist-kategorii-dohid-pidpriemstva.html> (Дата звернення 16.08.2022)
33. Ратушна О.П. Облік і аналіз фінансових результатів: методика та організація : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. К., 2013. 20 с.
34. Саловська І. Б., Т. В. Божидарнік, К. Є. Нагірська. Бухгалтерський облік. Навч. посібник. К.: ЦУДІ, 2013.
35. Скрипник М.Є. Облік і аналіз фінансових результатів в управлінні виробничим підприємством : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Київ, 2014. 23 с.
36. Сокольська Р.Б., Зелікман В.Д., Акімова Г.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. Частина I. Аналіз фінансової звітності. Дніпропетровськ: ІНМЕТАУ, 2015. 92 с.
37. Ткаченко В.В. Вплив системи оподаткування на економічні результати діяльності підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Нац. ун-т держ. податк. служби України. Ірпінь, 2012. 18 с.
38. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність. К. : Алерта, 2013. 982 с.
39. Худолій П.М. Теорія фінансів: навчально-методичний посібник. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2013. 167 с.
40. Цал-Цалко Ю.С. Облік, статистика, аналіз та аудит в системі контролювання фінансових результатів підприємства / Ю. С. Цал-Цалко, Ю. Ю. Мороз, Т. Ю. Мельник. Житомир : Рута, 2016. 291 с.
41. Шеремет А. Д., Сайфулин Р. С., Негайцев Е. В. Методика фінансового аналізу діяльності комерційних організацій. М.: Инфра-М, 2016. 208 с.
42. Яворська Т.І., Соболевська О.О. Теоретичні аспекти сутності доходів та їх класифікація. Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки) №2(42), 2020. С. 101-107.

43. Державна служба статистики України URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
(дата звернення 3.09.22)

44. Інформація про емітента ТРАУ «Барна» URL:
<https://www.smida.gov.ua/db/emitent/report/year/xml/show/11934> (дата звернення
3.09.22)

45. Каталог провідних підприємств України URL:
<http://www.rada.com.ua/ukr/catalog/1315/> (дата звернення 3.09.22)

46. Інфляційний звіт (липень 2022) / Національний банк України, Київ, 2022.
URL: [https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Inflation_Report_for_Experts_pr_2022-
Q2.pdf](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Inflation_Report_for_Experts_pr_2022-Q2.pdf) (дата звернення 15.09.2022).

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України